

**Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Факультет менеджменту і маркетингу
Кафедра економіки**

**ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
В ЕКЗАМЕНАЦІЙНІЙ КОМІСІЇ:**

**Завідувач кафедри,
д.е.н., проф.**

_____ **Ігор ВІНІЧЕНКО**
« ____ » _____ **2024 р.**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему: «Аналіз економічної ефективності діяльності підприємства та визначення напрямів підвищення рентабельності виробництва»

Освітньо-професійна програма «Економіка»
Спеціальність 051 «Економіка»
Ступінь вищої освіти: Магістр

Здобувачка

Альона КРАТІК

**Науковий керівник,
к.е.н., доцентка**

Тетяна ГАЛАГАН

Дніпро – 2024

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: Менеджменту і маркетингу
Кафедра: Економіки
Освітньо-професійна програма: «Економіка»
Спеціальність: 051 «Економіка»
Ступінь вищої освіти: Магістр

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____
« _____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ
на підготовку кваліфікаційної роботи

_____ Кратік Альони Миколаївни _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: Аналіз економічної ефективності діяльності підприємства та визначення напрямів підвищення рентабельності виробництва

Науковий керівник: Галаган Т.І., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом по ДДАЕУ від «04» жовтня 2024 року № 3294

2. Термін подання здобувачем роботи: 12.12.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи: Закони та законодавчі акти України, річні звіти підприємства, району, статистична звітність, додаткові таблиці до річних звітів, наукова література

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретико-методичні засади ефективності та рентабельності виробничої діяльності. 2. Сучасний стан економічної ефективності діяльності ТОВ «ДВК».

3. Обґрунтування економічної ефективності діяльності підприємства та визначення напрямів підвищення рентабельності виробництва.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
Фактори, що впливають на ефективність діяльності підприємства. Основні фактори, що впливають на рентабельність підприємства. Основні методи визначення рентабельності підприємства. Показники фінансового стану. Економічна ефективність виробництва сільськогосподарських культур. Основні показники прибутковості теплиці з вирощування продукції. Дисконтований термін окупності проекту. Розрахунок внутрішньої норми доходності інвестиційного проекту.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання . 22.02.2024 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Вибір теми кваліфікаційного дослідження	лютий 2024 р.	
2	Підготовка теоретичного розділу	квітень - травень 2024 р.	
3	Збір вихідної інформації	вересень 2024 р.	
4	Робота над другим розділом	вересень 2024 р.	
5	Робота над третім розділом	жовтень 2024 р.	
6	Узагальнення висновків та пропозицій	листопад 2024 р.	
7	Оформлення дипломної роботи	грудень 2024 р.	

Здобувач (ка)

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

Науковий керівник

_____ (підпис)

_____ (прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Тема: «Аналіз економічної ефективності діяльності підприємства та визначення напрямів підвищення рентабельності виробництва»

Кваліфікаційна робота містить: 81 с., 14 рис., 25 табл., 43 літературних джерела.

Об'єкт дослідження – процес аналізу діяльності підприємства та визначення напрямів підвищення рентабельності виробництва.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних та прикладних аспектів підвищення рентабельності виробництва.

Метою роботи є визначення та обґрунтування підходів та розробка практичних рішень для підвищення рентабельності виробництва.

Методи дослідження. Для написання кваліфікаційної роботи використовувались загальнонаукові та спеціальні методи, тобто такі як статистико – економічний, табличний, узагальнювальний тощо. Джерелом інформації слугувала фінансова звітність, навчальні посібники АПК. Для розрахунків і таблиць були використанні звіти господарства за 2020 – 2023рр.

Результати впроваджені в діяльність товариства з обмеженою відповідальністю «ДВК» Синельниківського району, Дніпропетровської області.

Наукова новизна полягає в розробці конкретних пропозицій щодо підвищення рентабельності підприємства за допомогою впровадження інвестиційного проекту зі створення підземної теплиці та вирощування в ній жовтого болгарського перцю, гіркого перцю, зеленого луку та петрушки.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є такі:

дістали подальшого розвитку:

- теоретичне обґрунтування змісту поняття «економічна ефективність» та «рентабельність»;
- визначення шляхів підвищення рентабельності виробництва та обґрунтовано доцільність створення підземної теплиці для вирощування таких культур, як перець, петрушка та зелена цибуля.

Практичне значення одержаних результатів полягає в запропонованих заходах для підвищення рентабельності, що спрямовані на покращення ефективності діяльності підприємства шляхом реалізації інноваційного інвестиційного проекту зі створення підземної теплиці для вирощування культур.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи здійснювалась в наступних публікаціях:

1. Рентабельність виробництва у воєнний період / Галаган Т. І., Кратік А.М. // *Агросвіт*. 2024. №21. С. 119-123.;
2. Чинники забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства / Галаган Т.І., Кратік А.М. // Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції науковців та здобувачів вищої освіти, м. Дніпро, 29-30 квітня 2024 р. Дніпро, ДДАЕУ, 2024. С. 101-103.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

Економічна ефективність діяльності підприємства, рентабельність підприємства, сільське господарство, ресурси, фактори, господарство.

KEYWORDS

Economic efficiency of enterprise activities, enterprise profitability, agriculture, resources, factors, enterprise.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	10
1.1. Економічна суть ефективності та рентабельності діяльності підприємства	10
1.2. Методи аналізу економічної ефективності діяльності та рентабельності виробництва	17
1.3. Теоретичні основи підвищення рентабельності виробництва	27
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ДВК»	34
2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ДВК»	34
2.2 Оцінка результатів фінансово-господарської діяльності та фінансового стану ТОВ «ДВК»	42
2.3 Аналіз динаміки рентабельності	51
Висновки до розділу 2	55
РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА	57
3.1 Практичні напрями підвищення рентабельності виробництва	57
3.2. Економічне обґрунтування доцільності впровадження напрямів підвищення рентабельності виробництва	60
Висновок до розділу 3	70
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	77

ВСТУП

В Україні одним з ключових складових національної економіки виступає сільське господарство, яке формує значний відсоток валового внутрішнього продукту (ВВП) та забезпечує продовольчу безпеку країну і значну частку експорту. До повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року Україна входила до п'ятірки найбільших експортерів зернових культур у світі. Руйнування інфраструктури, дефіцит ресурсів, дефіцит робочих кадрів, зменшення площ для обробітку - це дуже вплинуло на аграрні підприємства та значно ускладнило забезпечення продукцією населення та експорт. У 2023 році сектор продемонстрував адаптивність до таких умов і забезпечує експорт на рівні 10% світового обсягу [33].

Однією з найбільших проблем є низька ефективність використання ресурсів, що обмежує дохідність підприємств. Традиційні методи рентабельності, базуються на прибутку та витратах при цьому не враховуючи вплив умов, тобто кліматичні зміни, інфляцію на енергоносії, адаптацію до світових стандартів якості продукцію та впровадження інноваційних технологій. Збереження рентабельності в умовах інфляції та падіння цін на продукцію також є проблемою для України. Аграріям потрібно модернізувати виробничі процеси, впровадити новітні технології, адаптуватися до ринкових вимог.

Є потреба в розробці рішень, що будуть спрямовані на підвищення рентабельності аграрних господарств, що в свою чергу сприятиме зростанню стійкості галузі, зниженню собівартості продукції – це все надає критичне значення в сьогоденних умовах України. Подальше дослідження є важливим не лише для забезпечення економічної стабільності, а для експортних можливостей, бо Україна – це країні – експортер. Ухил у бік переробки сировини та постачання на ринок готової продукції може збільшити експортну

виручку, зменшити залежність від коливань цін, створити нові місця роботи [38].

Наукові діячі, зокрема В. Андрійчук та С. Князь пропонують модернізацію агровиробництва, впровадження ресурсозберігаючих технологій. Дослідження ФАО кажуть про важливість диверсифікації посівів, підвищення якості продукції та створення додаткової вартості.

Вітчизняні та зарубіжні вчені, що зосередилися на вивченні чинників, що впливають на рентабельність підприємства та аналізі економічної ефективності виробництва є: Андрійчук В.Г., Васюта В.Б., Кулага М.О., Микитюк П.П. та багато інших. Серед ключових напрямів, вони виділили інтеграцію інновацій в усі етапи діяльності, тобто від вирощування до переробки та продажу продукції.

Отже, дослідження проблеми рентабельності аграрних підприємств у сучасних умовах є критично важливою для відновлення економіки України, її продовольчої безпеки та забезпечення сталого розвитку.

Об'єктом дослідження є результати діяльності та фінансовий стан підприємства, що відображають його поточну ефективність.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти оцінки ефективності діяльності підприємства та визначення резервів підвищення рентабельності виробництва.

Суб'єктом дослідження є товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «ДВК» Синельниківського району Дніпропетровської області.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних і методичних підходів, аналіз ефективності діяльності підприємства та обґрунтування практичних заходів і шляхів для підвищення рентабельності виробництва в умовах сучасних викликів і змін ринкової кон'юнктури.

Методи дослідження. Під час написання кваліфікаційної роботи застосовувались праці вітчизняних та зарубіжним вчених, використовувались навчальні посібники з аналізу господарської діяльності. Інформаційною базою

для підрахунків таблиць послужили фінансово – економічна та статистична документації ТОВ «ДВК» за 2021 - 2023 рр.

Наукова новизна полягає в розробці конкретних пропозицій щодо підвищення рентабельності підприємства за допомогою впровадження інвестиційного проекту зі створення підземної теплиці та вирощування в ній жовтого болгарського перцю, гіркового перцю, зеленого луку та петрушки.

Найбільш вагомими результатами роботи, що мають наукову новизну, є такі:

дістали подальшого розвитку:

- теоретичне обґрунтування змісту поняття «економічна ефективність» та «рентабельність»;
- визначення шляхів підвищення рентабельності виробництва та обґрунтовано доцільність створення підземної теплиці для вирощування таких культур, як перець, петрушка та зелена цибуля.

Практичне значення одержаних результатів полягає в запропонованих заходах для підвищення рентабельності, що спрямовані на покращення ефективності діяльності підприємства шляхом реалізації інноваційного інвестиційного проекту зі створення підземної теплиці для вирощування культур.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи здійснювалась в наступних публікаціях:

1. Рентабельність виробництва у воєнний період / Галаган Т. І., Кратік А.М. // *Агросвіт*. 2024. №21. С. 119-123.;

2. Чинники забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства / Галаган Т.І., Кратік А.М. // Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції науковців та здобувачів вищої освіти, м. Дніпро, 29-30 квітня 2024 р. Дніпро, ДДАЕУ, 2024. С. 101-103.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Дипломна робота складається вступу, трьох розділів, вісьмох підрозділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел. Обсяг роботи складає 80 сторінки. Всього використаних джерел – 43 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Економічна суть ефективності та рентабельності діяльності підприємства

В сьогоденнішніх реаліях, вчені визначають ефективність господарської діяльності як отриманий результат до витрат. В умовах воєнного стану підприємства мають підвищувати конкурентоспроможність, впроваджувати інновації та підвищувати будь – якими методами ефективність. Оцінка результатів має враховувати фізичні, монетарні, соціальні показники, тобто інтегрований підход, що буде забезпечувати повноту та системність аналізу, що важливо для управління бізнесом [2].

Ефективність господарської діяльності підприємства трактується по різному, але це економічна категорія, яка відображає співвідношення між отриманим результатом та ресурсами, що були витрачені [1, с. 130].

Економічна ефективність є складною категорією, яка відображає результативність виробничої діяльності. Вона визначається корисним ефектом від використання трудових, земельних і матеріальних ресурсів, рівнем управління та організації виробництва, обсягами та якістю реалізованої продукції.

Крім того, ефективність впливає на можливості розширеного відтворення та стимулювання працівників. Для розуміння цього поняття важливо враховувати специфічні форми прояву ефективності, зокрема основним показником є отриманий прибуток.

Слід зазначити, що в наукових працях, присвячених ефективності економічної діяльності, немає єдиної позиції щодо її визначення, оцінки та планування. Відсутність загальноприйнятої термінології та методик

оцінювання ускладнює дослідження. Водночас досягнення головної мети підприємства — отримання максимального прибутку — тісно пов'язане із забезпеченням достатнього рівня ефективності. Це є ключовим чинником для розширеного відтворення, самофінансування та накопичення підприємства.

Предметом дослідження ефективності господарсько – економічної діяльності підприємства є праці іноземних та вітчизняних науковців, таких як Р. Макміллан, Д. Долан, Д.В. Пасека, Г.М. Калетнік, О.М. Калієва, В.Г. Андрійчук, Г.Г. Савіна, Н.В. Савенко. Але не дивлячись на великий обсяг їх наукових праць, все ж таки подальшого розгляду потребують фактори, що впливають на динаміку економічної ефективності [40].

Як вже і зазначалось вище економічна ефективність є найважливішим показником, який є результатом економічної діяльності, що характеризується відношенням одержаного результату до витрат на здійснення цієї діяльності. Розглянемо у табл. 1.1 деякі визначення іноземних та вітчизняних наукових діячів, бо кожен трактує це поняття по – різному, але суть – єдина.

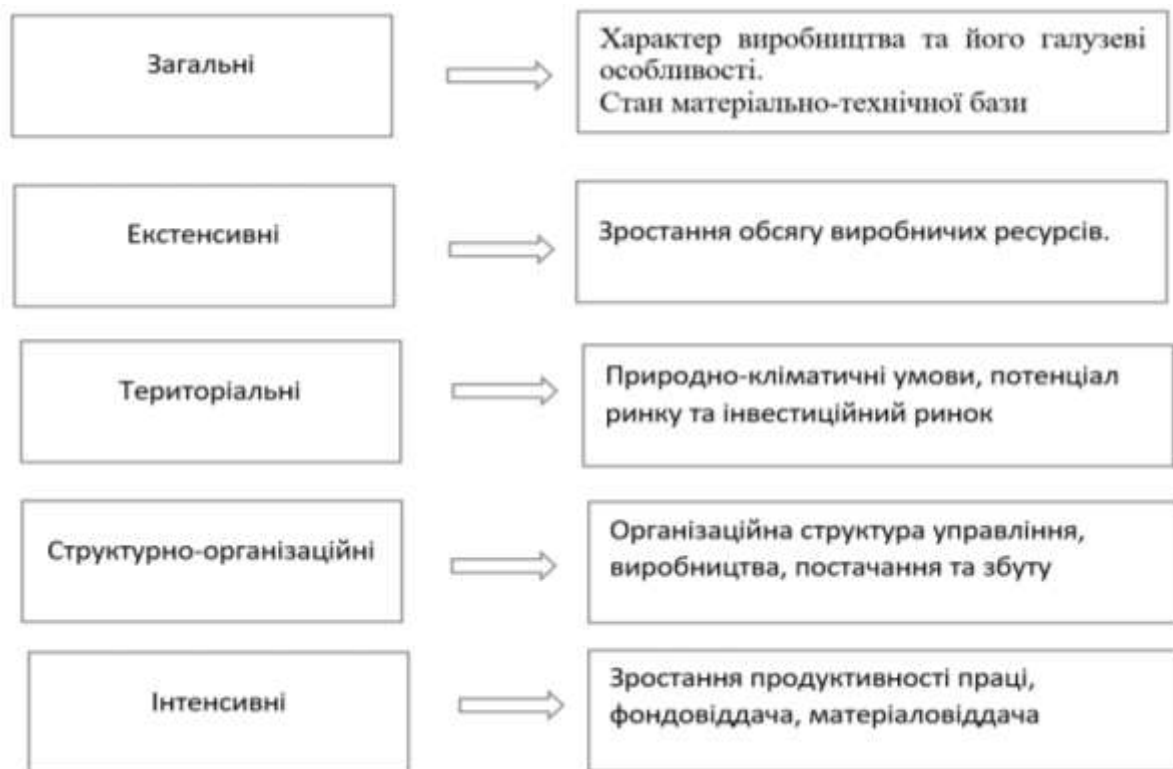
Таблиця 1.1

Сутність поняття «Економічна ефективність»

Автор	Визначення
В.Г. Андрійчук	Це відношення між одержаними результатами виробництва (продукцією та матеріальними послугами), з однієї сторони, та засобами виробництва і витратами праці, з іншої.
О.О. Слюсаренко	Найважливіший показник, що є співвідношенням результатів цієї діяльності разом з витратами, а також визначається результатом до витрат.
А.Г. Загородній та Г.Л. Вознюк	Результативність економічної діяльності та реалізації програм, що складають відношення отриманого економічного ефекту до витрат ресурсів.
Блейк Р	Результативність економічної діяльності, економічних програм і заходів, що характеризується відношенням отриманого економічного ефекту до витрат чинників. Досягнення найбільшого обсягу виробництва із застосуванням ресурсів певної вартості
Велика енциклопедія Кирила і Мефодія	Результативність виробництва, співвідношення між результатами господарської діяльності та витратами праці. Приватними показниками є продуктивність праці, фондівдача та матеріаломісткість продукції у масштабах суспільства, що дозволяють оцінити результативність ефективності використання ресурсів.

*джерело: складено на основі [3, 12]

Для детальнішого розуміння чинників, що впливають на результативність економічної ефективності діяльності. Д.В. Пасеком було розроблено категорії чинників, що можуть впливати на ефективність діяльності підприємства, що класифікуються за типами дії. Розглянемо їх на рис. 1.1.

*джерело: складено на основі [34]

Рис. 1.1. Фактори, що впливають на ефективність діяльності підприємства

Чинники за розподілом впливу, що впливають на економічну ефективність діяльності підприємства можна класифікувати за двома групами: зовнішні та внутрішні.

Внутрішні чинники пов'язані з самим підприємством та його внутрішнім середовищем, тобто з його ресурсами, організаційною структурою та можливостями. Їх роль полягає в тому, щоб впливати на ключові показники економічної ефективності діяльності підприємства, таких як продуктивність праці, собівартість продукції, конкурентоспроможність підприємства та його фінансова стабільність. Перевага внутрішніх факторів полягає в тому, що дає можливість контролювати та вдосконалювати їх для досягнення стратегічних цілей підприємства. Для досягнення високої ефективності потрібно

оптимізувати внутрішні чинники за допомогою модернізації, розвитком персоналу.

Зовнішні фактори підприємство не може безпосередньо контролювати через те, що вони залежать від зовнішнього середовища, тобто від політичних, економічних, соціальних та технологічних умов. Але не дивлячись на це, підприємство має адаптуватися до цих змін і використовувати їх в свою користь. Їх роль полягає в тому, щоб використовувати кризові умови як можливість для розвитку.

*Джерело: складено на основі [9, 34]

Рис. 1.2 Розподіл за групами впливу

Необхідно постійно моніторити та аналізувати фінансово – господарські показники для забезпечення ефективного управління діяльністю, також шукати внутрішні шляхи для стабільного розвитку при цьому враховувати всі можливі фактори впливу. Єдина система нормативних показників для оцінки роботи підприємств поки що не створена. У наукових дослідженнях виокремлюють два основні підходи до оцінки діяльності: монетарний та ресурсний [27].

Монетарний підхід передбачає оцінку через прибуток та витрати. Ресурсний підхід в той час орієнтується на обсяги реалізацію готової продукції та використанні для цього ресурсів. Підвищення ефективності можливе на

різних рівнях, тобто на загальноекономічному, регіональному, галузевому та внутрішньовиробничому.

Після визначення факторів, що впливають на ефективність діяльності підприємства, слід виділити ті, що сприяють позитивним змінам: сучасні технології, підвищення класифікації персоналу, державна підтримка, економічна стабільність тощо [35].

Рентабельність трактується по - різному, але це ключовий показник, який показує відносну ефективність діяльності підприємства. Рентабельність відображає рівень прибутковості підприємства від здійснення своєї діяльності через співвідношення доходів і витрат, а також ефективність використання ресурсів, наприклад, основні та оборотні фонди, капітал, оборотні активи. Рентабельність виражається у відсотках, та використовується для аналізу фінансового стану підприємства та його здатності конкурувати на ринку.

Рентабельність має різне поняття для різних зацікавлених сторін:

- для інвесторів – виступає основним критерієм оцінки дохідності вкладень;
- для підприємств – являє собою інструмент оцінки ефективності роботи, виявлення недоліків та погодження стратегічних рішень для покращення результатів;
- для економіки загалом – це показник стану економіки, розвитку її галузей та конкурентоспроможності [23].

Рентабельність як і ефективність діяльності підприємства залежить від зовнішніх та внутрішніх умов, що формують фінансові результати діяльності підприємства. Основними факторами, що впливають на рентабельність підприємства виступають: доходи підприємства, оптимізація витрат, зовнішні чинники та ефективність використання ресурсів. Детальніше розглянемо їх на рис. 1.3.

*Джерело: складено на основі [22]

Рис. 1.3 Основні фактори, що впливають на рентабельність підприємства

Для того, щоб оцінити рентабельність підприємства використовують три різні підходи:

- витратний підхід визначає окупність витрат та інвестицій;
- рентабельність продажу, демонструє прибуток із кожної одиниці реалізованої продукції;
- ресурсний підхід оцінює ефективність використання капіталу, основних фондів та оборотних засобів.

Далі розглянемо регулярний аналіз, що є важливим інструментом управління. Він дозволяє підприємству виявити найбільш прибуткові товари та підрозділи підприємства, ухвалити стратегічні рішення для покращення фінансових показників, підвищити адаптивність до змін у ринкових умовах та забезпечити довгострокову фінансову стійкість.

Рентабельність може виражатися через:

- співвідношення прибутку до витрат;
- ефективність використання ресурсів (матеріальних, трудових, фінансових);

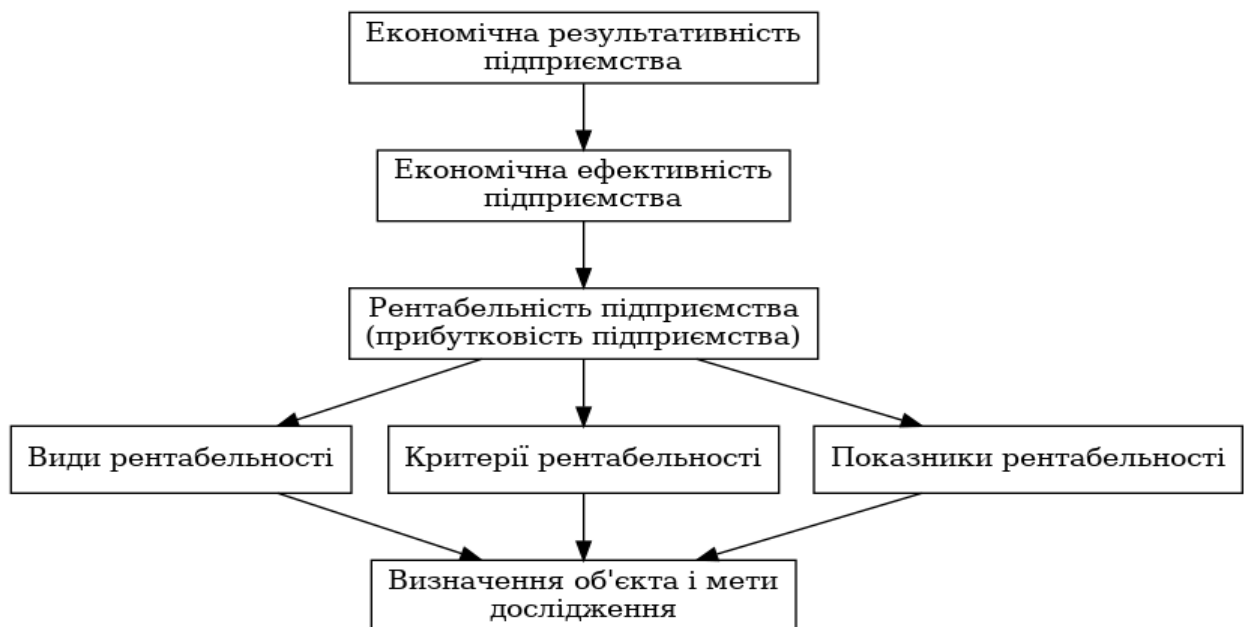
- виконання планових цілей в умовах обмежених ресурсів (особливо для державних чи некомерційних організацій).

Економічний сенс показників рентабельності розраховується як прибуток на одиницю витрат чи вкладених коштів. Основними видами виступають рентабельність продажів, активів, капіталу, продукції тощо.

Для комерційних виробництв рентабельність є ключовим показником, а ось для державних та некомерційних – є важливіші критерії, наприклад, внесок у бюджету чи досягнення соціальних цілей.

Отже, таке поняття як рентабельність є інтегральним показником, який поєднує в собі оцінку операційних, інвестиційних та фінансових рішень для покращення підприємства. Потрібно враховувати та вдосконалювати не лише внутрішні процеси, а й вплив зовнішнього середовища для стабільної та високої рентабельності.

Розглянемо місце рентабельності в системі категорій, що характеризують діяльність підприємства на рис. 1.4.

**Джерело: складено на основі [22]*

Рис.1.4 Місце рентабельності в системі категорій, що характеризують діяльність підприємства

Як ми бачимо схема ієрархічно демонструє зв'язок між економічними показниками, що характеризують ефективність діяльності підприємства.

Економічна результативність підприємства відображає загальну успішність діяльності підприємства, показуючи наскільки ефективно підприємство досягає своїх цілей.

Економічна ефективність підприємства відображає рівень використання ресурсів для досягнення результату.

Прибутковість підприємства – головний показник, який показує співвідношення між одержаним прибутком та витратами. Являє собою основу для аналізу ефективності діяльності підприємства [13].

За допомогою видів, категорій та показників можна оцінити ефективність діяльності підприємства. Видами рентабельності є рентабельність продукції, продажів, активів тощо. Категорії являють собою основні принципи або умови, на основі яких і проводиться аналіз. Показниками є матеріальні, трудові та фінансові, тобто витрати які враховують та одержаний дохід.

Визначення об'єкта та мети дослідження – це кінцевий етап, що дозволяє зосередити аналіз на конкретному аспекті, виходячи з стратегічних цілей та особливостей підприємства.

Данна схема допомагає визначити на які елементи слід зважати для оцінки діяльності підприємства, також зрозуміти взаємозв'язки між економічною ефективність, ефективність та рентабельністю.

1.2 Методи аналізу економічної ефективності діяльності та рентабельності виробництва

Завжди актуальними для вітчизняних та іноземних наукових діячів були дослідження підходів до методики аналізу економічної ефективності. Економічна ефективність діяльності підприємства має ґрунтуватися на досягненні оптимального відношення між рівнем витрат та отриманими результатами, гарантуючи при цьому відповідну якість товарів чи послуг [3].

Дані підходи до методики аналізу вивчали зокрема Чумаченко М.Г., Гаєвська Л.М., Мних Є.В., Савицька Г.В., Ковальов В.В., Соболева О.О., Сидорова А.В., Тульчинська С.О., Тюленев Ю.В. та багато інших. У своїх наукових роботах вони досліджували основоположні аспекти понять «результативність» та ефективність, детально розкриваючи систему показників ефективності виробництва [36].

Крім цього аналізували взаємозв'язки між якістю управління наявними ресурсами та його економічну ефективність. Науковці у своїх працях враховували специфіку окремих галузей, розміри підприємств та їх особливості на сучасних ринках все це робило багаторівневі підходи до методики аналізу. Завдяки цьому було закладено основу для подальших досліджень у цій сфері з акцентом на інноваційні підходи та інтеграцію сучасних технологій управління.

Дані розробки приймають удосконаленню методик і впровадження їх для забезпечення сталого розвитку та економічного зростання.

Загалом методи до аналізу економічної ефективності діяльності підприємства розпочинаються зі створення алгоритму оцінки. Основними етапами цього алгоритму виступають наступні розрахункові показники:

- показники рентабельності підприємства (продаж, виробництва, операційної діяльності, звичайної діяльності тощо);
- показники майнового стану (фондоввідача, фондоозброєність, коефіцієнт зносу тощо);
- показники ділової активності та платоспроможності підприємства [3, с. 783; 42].

Існує безліч видів рентабельності, що відображають ефективність різних аспектів роботи, таких як операційна діяльність, використання активів, продаж, виробництва, залученого або власного капіталу і втрат. Основний акцент приділяється комерційним підприємствам, що прагнуть для отримання прибутку, це і робить рентабельність ключовим показником в їх діяльності [22].

При аналізі рентабельності важливо оцінити безліч її видів за кількома ключовими показниками, розглянемо їх нижче з формулами розрахунку:

1. Рентабельність операційної діяльності показує, скільки прибутку отримано з кожної гривні операційних витрат.

$$\text{Род} = \frac{\text{Фод}}{\text{С} + \text{АВ} + \text{ВЗ} + \text{ІОВ}} * 100\% \quad (1.1)$$

де, Фод - фінансовий результат від операційної діяльності; С - собівартість реалізованої продукції; АВ - адміністративні витрати; ВЗ - витрати на збут; ІОВ - інші операційні витрати.

2. Рентабельність звичайної діяльності визначає прибутковість підприємства від звичайної діяльності.

$$\text{Рзд} = \frac{\text{Фодп}}{\text{С} + \text{АВ} + \text{ВЗ} + \text{ІОВ} + \text{ФВ} + \text{ІВ} + \text{ЗВ}} * 100\% \quad (1.2)$$

де, ФРЗДОп – фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування; ФВ – фінансові витрати; ІВ – інші витрати; ЗВ – звичайні витрати.

3. Рентабельність господарської діяльності показує прибуток з однієї гривні загальних витрат підприємства, включаючи всі витрати та доходи від діяльності.

$$\text{Ргд} = \frac{\text{ЧП}}{\text{С} + \text{АВ} + \text{ВЗ} + \text{ІОВ} + \text{ФВ} + \text{ІВ} + \text{ЗВ}} * 100\% \quad (1.3)$$

де, ЧП – величина чистого прибутку або збитку, отриманого підприємством.

4. Коефіцієнт загальної рентабельності відображає розмір чистого прибутку на кожну гривню доходу від реалізації продукції.

$$\text{Рзг} = \frac{\text{ВП}}{\text{ЧД}} * 100\% \quad (1.4)$$

де, ВП – величина валового прибутку, отриманого підприємством;

ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції [7, с. 19-22].

5. Рентабельність активів (ROA), що показує прибуток на одну гривню активів.

$$\text{ROA} = \frac{\text{ЧП}}{\text{А1} + \text{А2}} * 100\% \quad (1.5)$$

де, ЧП – чистий прибуток; А1 – вартість активів на початку досліджуваного періоду; А2 – вартість активів на кінець досліджуваного періоду.

Для підвищення рентабельності активів розрізняють наступні стратегії:

- збільшення чистого прибутку за рахунок зростання обсягів продукції;
- оптимізація запасів і реструктуризація активів;
- оновлення основних фондів [19].

6. Рентабельність продукції (ROS) визначає прибутковість від реалізації продукції.

$$ROS = \frac{ДР}{С} \quad (1.6)$$

де, Др – дохід від реалізації, С – собівартість.

Стратегіями підвищення рентабельності продукції є оптимізація маркетингових витрат та зниження собівартості виробництва [27].

7. Рентабельність власного капіталу (ROE), що відображає ефективність використання власних коштів інвесторів.

$$ROE = \frac{ЧП}{ВК1+ВК2} \quad (1.7)$$

де, ВК1 – власний капітал на початку дослідження періоду; ВК2 – власний капітал на кінець дослідження періоду [26].

8. Рентабельність виробництва (Rв) – відображає, скільки прибутку приносить кожна гривня витрат на виробництво.

$$Rв = \frac{П}{ПС} * 100 \quad (1.8)$$

де, П - прибуток, ПС - повна собівартість.

9. Рентабельність продажів (Rп) – показує, який прибуток припадає на кожную гривню виручки.

$$Rп = \frac{П}{В} * 100 \quad (1.9)$$

де, В - виручка.

10. Рентабельність основних фондів (ROсФ) – вказує на ефективність використання основних засобів.

$$ROсФ = \frac{П}{ОсФ} * 100 = \frac{В-ПС}{ОсФ} * 100 \quad (1.10)$$

де, ОсФ – середньорічна вартість основних фондів.

11. Рентабельність оборотних фондів (РОБФ) – визначає ефективність використання оборотних засобів за тією ж формулою, що й для основних фондів.

Використання багатьох методів аналізу рентабельності дозволяє комплексно оцінити ефективність діяльності підприємства, виявити слабкі місця. Їх грамотне поєднання забезпечить прибутковість та підвищить конкурентоспроможність. Розглянемо основні методи на рис.1.5.

Основні методи аналізу рентабельності підприємства

Горизонтальний аналіз Аналіз динаміки показників у часі, визначення трендів.
Вертикальний аналіз Розрахунок структури показників у рамках звітності.
Порівняльний аналіз Зіставлення показників з конкурентами чи стандартами.
Факторний аналіз Виявлення впливу окремих факторів на рентабельність.
Моделювання Прогнозування змін рентабельності за різних сценаріїв.
SWOT-аналіз Оцінка сильних, слабких сторін, можливостей і загроз.

**джерело: розроблено автором*

Рис. 1.5. Основні методи визначення рентабельності підприємства

Для аналізу використовують моделі, як - от модель Дюпон (формула 1.12), яка деталізує вплив складових на загальну рентабельність. В умовах інфляції рентабельність коригується на індекс цін для отримання реальних показників.

$$ROE = \frac{\text{ЧП}}{\text{ЧД}} * \frac{\text{ЧД}}{\text{А}} * \frac{\text{А}}{\text{ВК}} \quad (1.12)$$

де, ЧП – чистий прибуток; ЧД – чистий дохід; А – активи; ВК – власний капітал.

В цьому рівнянні $\frac{ЧП}{ЧД}$ показує прибутковість кожної одиниці доходу. $\frac{ЧД}{А}$ – формула оборотності активів, яка характеризує ефективність використання ресурсів. $\frac{А}{ВК}$ - коефіцієнт фінансового левериджу, який демонструє використання позикових коштів [22].

Далі розглянемо показники майнового стану. Він зазвичай характеризується монетарною оцінкою основних засобів, відображених у балансі підприємства.

Фондомісткість дає змогу оцінює вартість основних засобів підприємства на одиницю реалізованої продукції, але її недоліком є те, що вона не враховує амортизацію [3, с.42]. Фондомісткість включає декілька особливостей:

- вона не враховує амортизацію, через це можливе викривлення результатів при наявності застарілих фондів;
- є залежною від форм організації праці;
- нормативне значення відсутнє, але коли зростає ефективність діяльності підприємства показник зменшується.

Фондоозброєність допомагає оцінити наскільки забезпечені трудові ресурси основними фондами.

Коефіцієнт зносу використовується для визначення частки фізично зношених фондів (сільськогосподарська техніка, утаткування), в свою чергу коефіцієнт оновлення дає змогу оцінити введення в експлуатацію нових фондів.

Коефіцієнт вибуття вказує на частку фондів, списаних через знос, і з коефіцієнтом оновлення демонструє тенденції до розвитку підприємства, тобто придбання нових фондів.

Фондоввідача показує ефективність основних фондів до виробництва продукції.

Рентабельність основних фондів в свою чергу показує прибуток на одиницю вкладених засобів.

В табл. 1.2 представленні основні показники майнового стану з формулами його розрахунку на інформації представленій вище.

Розглянемо фактори, що впливають на зростання фондовідачі:

- перехід на багатозмінний режим роботи, що допоможе збільшити обсяги виробництва;
- покращення продуктивності через модернізацію або технічне переозброєння;
- оптимізація використання одиничної потужності для нових виробничих ліній;
- впровадження автоматизації та роботизації виробничих процесів.

Таблиця 1.2

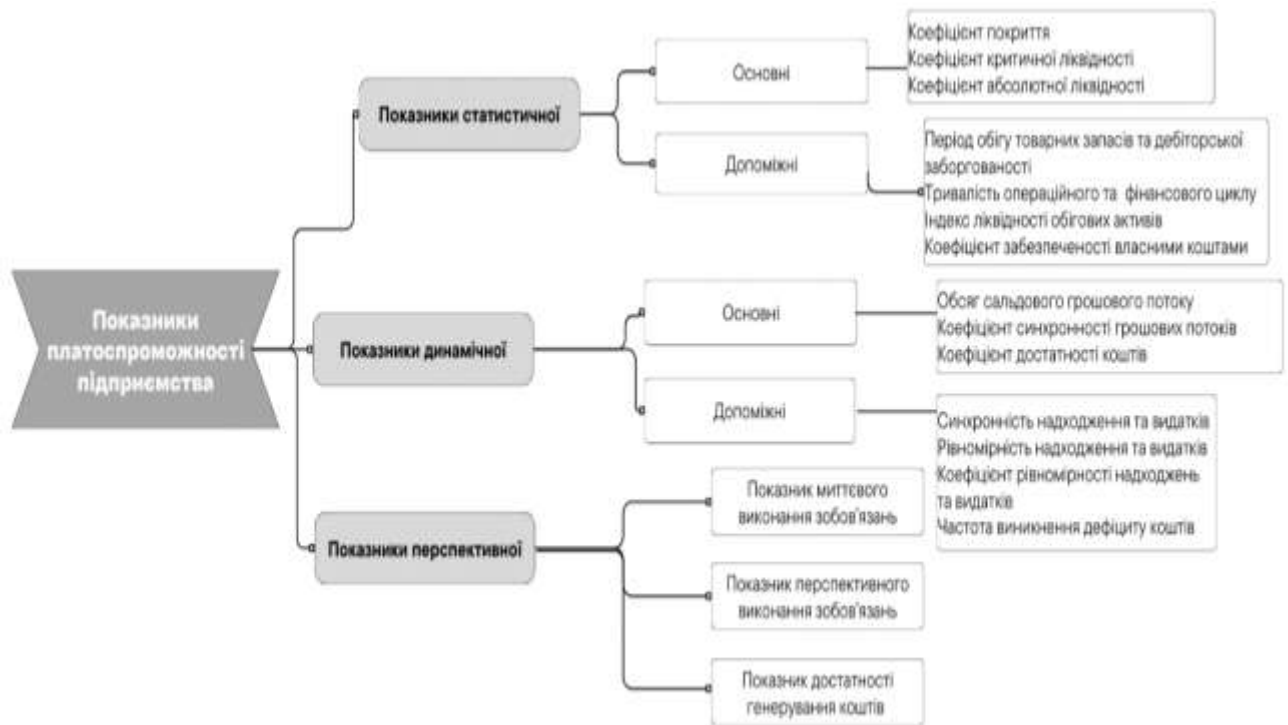
Показники майнового стану та їх формула розрахунку

Показники	Формула розрахунку
1. Фондовідача	$\Phi_{\text{від.}} = \frac{\text{ВП}}{\text{ОсФ}},$ де, ВП- валова продукція, ОсФ-основні фонди
2. Фондоозброєність	$\Phi_{\text{озбр.}} = \frac{\text{ОсФ}}{P},$ де, P – робітники
3. Фондомісткість	$\Phi_{\text{містк.}} = \frac{\text{ОсФ}}{\text{ВП}}$
4. Рентабельність основних засобів	$R_{\text{ОсФ}} = \frac{\Pi}{\text{ОсФ}} 100 (\%),$ де, Π – прибуток
5. Коефіцієнт зносу	$K_{\text{Зоз}} = \frac{Z_0}{\Phi_k},$ де, Z_0 –обсяг зносу основних засобів, Φ_k – первісна вартість основних засобів
6. Коефіцієнт оновлення	$K_{\text{он}} = \frac{\text{ЧОсФ}}{\Phi_k},$ де, ЧОсФ - частка вартості основних засобів
7. Коефіцієнт вибуття	$K_{\text{воз}} = \frac{\text{Ввоз}}{\text{Воз}},$ де, Ввоз - вартість вилучених основних засобів через знос, Воз - вартість основних засобів на початок року

*джерело: сформовано на основі [13]

Показники платоспроможності підприємства відображають здатність виконувати свої боргові зобов'язання за допомогою власних коштів перед кредиторами у встановленні терміни. Цей показник дає можливість оцінити фінансову стабільність.

Розглянемо методи оцінки конкурентоспроможності підприємства, що базуються на системі показників на рис. 1.6.

*джерело: складено на основі [24, 42]

Рис. 1.6 Основні показники платоспроможності

Для оцінки ліквідності, це короткострокова здатність покривати боргові зобов'язання, використовують декілька коефіцієнтів: коефіцієнт покриття (поточна ліквідність), коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності та чистий оборотний капітал. Далі коротко розглянемо кожен із цих показників.

- коефіцієнт покриття відображає здатність перетворити свої оборотні активи на грошові кошти протягом одного виробничого циклу;
- коефіцієнт фінансової стійкості визначає здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання у довгостроковій перспективі;
- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобам визначає, наскільки підприємство може фінансувати свій оборотний капітал лише за рахунок власних ресурсів, без залучення позикових коштів.
- коефіцієнт швидкої ліквідності дозволяє оцінити можливості підприємства швидко погасити свої короткострокові зобов'язання за рахунок найбільш ліквідних активів, без урахування менш ліквідних елементів;

- коефіцієнт абсолютної ліквідності визначає співвідношення найбільш ліквідних активів (грошові кошти та їх еквіваленти) до короткострокових зобов'язань підприємства. Важливо враховувати лише ті грошові кошти, які можуть бути вільно використані для фінансових операцій, без заблокованих або заморожених активів основі [16, 17, 21];

- чистий оборотний капітал важливо відслідковувати його позитивну динаміку, бо вона свідчить про можливість підприємства фінансувати свою поточну діяльність.

Таблиця 1.3

Основні коефіцієнти ліквідності та стійкості

Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт покриття	$ЛП = \frac{АО}{ЗП}$ де, АО - оборотні активи; ЗП – поточні зобов'язання.	1-3 (залежить від довжини операційного циклу)
Коефіцієнт швидкої ліквідності	$Кшл = \frac{\Sigma АО - \Sigma Зсг}{ЗП}$ де, Зсг - вартість запасів суб'єкта господарювання	0,5-1 і вище (залежить від сфери діяльності)
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$Кабл = \frac{\Phi}{\Sigma Зп}$ де, Φ – фінансові кошти;	Не визначено, важливо для короткострокової ліквідності
Коефіцієнт фінансової стійкості	$Кфс = \frac{Кв}{Зд + Зк}$ де, Кв – власний капітал; Зд – довгострокові зобов'язання; Зк – короткострокові зобов'язання.	0,67 – 1,5
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобам	$Кз = \frac{ОА - Зп}{ОА}$ де, ОА – оборотні активи; Зп – поточні зобов'язання.	> 0,1

*Джерело: сформовано на основі [3, 17, 21, 39]

Використання цих показників дозволить дати оцінку різним аспектам платоспроможності підприємства, його здатність вчасно розраховуватися за борги. Також дає можливість підприємству підтримувати свою діяльність у довгостроковій перспективі, забезпечивши баланс між власними та позиковими коштами [43].

Коефіцієнти ділової активності підприємства характеризує ефективність управління його ресурсами та здатність генерувати прибуток. Важливими показниками ділової активності є коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності дебіторської та кредиторської заборгованості, а також коефіцієнт оборотності запасів. Яскравим прикладом розрахунку ділової активності є правило золотого стандарту:

$$\text{ДРЧП} > \text{ДРВ} > \text{ДРА} > 100\% \quad (1.13)$$

де, ДРЧП - динаміка зростання чистого прибутку;

ДРВ - динаміка зростання виручки від продажі;

ДРА - динаміка зростання середньої величини активів [5]

Аналізуючи правило золотого стандарту треба розуміти, що перше співвідношення відповідає за збільшення рентабельності, а друге – потребує збільшення обороту активів.

Для детальнішої оцінки розраховуються наступні показники ділової активності:

- коефіцієнт оборотності активів визначає, наскільки ефективно використовуються активи підприємства. Чим вищий показник, то підприємство ефективніше використовує власний капітал у генеруванні виручки [17];

- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості показує, скільки разів за рік кредиторська заборгованість перетворюється в грошові виплати [28];

- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості визначає, наскільки швидко підприємство збирає дебіторські борги;

- коефіцієнт оборотності запасів допомагає оцінити ефективність управління запасами підприємства. Чим вищий показник, тим краще використовуються ресурси компанії.

Аналіз показників ділової активності у динаміці дозволить виявити слабкі місця і розробити заходи для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Таблиця 1.4

Основні показники ділової активності

Показник	Формула розрахунку	Нормативне значення
Коефіцієнт оборотності активів	$K_{oa} = \frac{ЧД}{СОА}$ де, ЧД – чистий дохід; СОА – середньорічний обсяг активів	Не має фіксованого значення, аналізується в динаміці
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$K_{окз} = \frac{С}{Скз}$ де, С – собівартість продукції; Скз – середньорічна сума кредиторської заборгованості	> 4-8 для сільського господарства
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$K_{одз} = \frac{В}{Сдз}$ де, В – виручка; Сдз – середньорічна сума дебіторської заборгованості	Такі як і для кредиторської
Коефіцієнт оборотності запасів	$K_{озз} = \frac{С}{Свз}$ де, Свз – середньорічна вартість запасів	3-6 (с.г. підприємство),

*джерело: складено на основі [17, 28].

Отже, платоспроможність та фінансова стійкість залежать від багатьох факторів, серед якими ключовими по ефективному використанні виступають власний та позиковий капітал, спроможність підприємства генерувати стабільний грошовий потік і управляти своїми борговими зобов'язаннями. Підприємства які демонструють позитивну динаміку всіх вище наведених факторів, мають вищі шанси на успішне функціонування в довгостроковій перспективі.

1.3. Теоретичні основи підвищення рентабельності виробництва

Сільське господарство в Україні виступає найважливішою галуззю. Воно і не дивно, бо саме ця галузь забезпечує продуктами харчування населення, а

також сільськогосподарська продукція може слугувати як сировина для виготовлення інших товарів Ця галузь є найризиковішою, особливо – це стосується продукції рослинництва. Рентабельність через вищесказане залежить від зовнішніх (погодні умови, сезонність, економічні та політичні) та внутрішніх (сучасні технології, якість сировини) факторів.

Проблеми підвищення рентабельності виробництва знайшли своє відображення у наукових працях таких діячів, як С.В. Князя, О.В. Шляги, І. А. Бержаніра та інші.

Ключовими шляхами підвищення рентабельності є підвищення абсолютної суми прибутку та скорочення витрат на здійснення господарської діяльності. Але слід при пошуку цих шляхів, враховувати різноманітність її характеристик і розділяти вплив зовнішніх та внутрішніх факторів [22].

Важливим показником, що не завжди відображає реальну ефективність роботи – абсолютна сума прибутку [25, с.120]. У показнику рентабельності відображається співвідношення отриманого прибутку з витратами або авансованою вартістю, на відміну від абсолютного прибутку, це показник демонструє рівень дохідності підприємства [11, с.124].

На сьогоднішній день, у військовий стан, питання продовольчої безпеки залишається актуальним, низька прибутковість не дає змогу здійснювати модернізацію виробництва, в першу чергу для сільського господарства, в свою чергу це не дозволяє збільшити конкурентоспроможність продукції.

Наукові установи розбили модель адаптивно – ландшафтних систем землеробства. Його суть полягає в тому, що в сільськогосподарських регіонах ця система дозволяє підвищити продуктивність землі при зниженні витрат на 10 – 15%, що дозволить підвищити конкурентоспроможність с.-г. підприємств.

Розглянемо шляхи підвищення рентабельності виробництва для сільського господарства:

- переглянути рослини і саджати ті, що більш стійкі до несприятливих факторів навколишнього середовища;
- використання більш сучасної техніки;

- використання гумусу із рослинних відходів;
- розвинути агрохімічне обслуговування ґрунтів;
- отримання рідкого і газоподібного палива із рослинних відходів;
- розробка ресурсозберігаючих технологій для зберігання, транспортування, переробки і реалізації готової продукції.

За сферою застосування з агропромислового комплексу можна виділити чотири типи інновацій: селекційно – генетичні; виробничо – технологічні; організаційно – управлінські; економіко – соціально – екологічні. Розглянемо їх на рис. 1.7.

*джерело: складено на основі [6]

Рис. 1.7 Типи інновацій в АПК

Інструменти, що допомагають виявити резерви для підвищення рентабельності підприємства є операційні та фінансові важелі, тобто це аналіз відносних показників рентабельності, за допомогою цих показників можна оцінити як виробництво чи залучений капітал вплине на підприємство.

Розглянемо нижче схему оцінки резервів підвищення рентабельності, що може допомогти керівництву визначити подальші кроки для оптимального виробництва.

*джерело: [22]

Рис 1.8 Схема оцінки резервів підвищення рентабельності

Ця схема дозволяє оцінити фактори впливу внутрішнього середовища, після аналізу цих факторів проводять заходи щодо підвищення ефективності використання власних ресурсів. Також ми бачимо, що собівартість є складовою ціни продукції.

Отже, підвищення рентабельності – це складний процес, який залежить від рівня управління та використання резервів.

Фактори підвищення рентабельності, також можна сказати, що чим більший прибуток з тим менша вартість основних фондів і оборотних коштів, то більш ефективно вони використовуються.

Використання резервів ефективності основних фондів, що безпосередньо є частиною рентабельності, і якщо вмело використовувати їх, тобто зменшити їхню вартість, то це підвищить рентабельність виробництва також. Комплексний підхід дозволить мінімізувати витрати, підвищити продуктивність праці, зменшити вплив зовнішніх ризиків та покращити фінансову стійкість. Їх поділяють на дві основні групи: Екстенсивні резерви та інтенсивні резерви, що є поширеним підходом до оптимізації використання ресурсів.

Таблиця 1.5

**Напрями підвищення ефективності використання основних засобів
підприємства**

Напрями	Інтенсивні резерви	Екстенсивні резерви
Технічне вдосконалення	Автоматизація і роботизація виробничих ліній	Зниження часу простоїв через профілактику і оновлення обладнання
	Удосконалення технологічних процесів Модернізація обладнання	Виведення з експлуатації застарілого обладнання
	Модернізація обладнання	
Організація виробництва	Створення закритого виробничого циклу зі скороченням його тривалості	Підвищення рівня змінності роботи обладнання
	Модернізація форм організації виробництва	
Персонал	Підвищення кваліфікаційного рівня персоналу	
Сировина і матеріали	Підвищення якості виробничої сировини і матеріалів	
Інші фактори	Реструктуризація основних засобів	

**Джерело: складено на основі [14, 41]*

Отже, використання цих резервів дозволить підприємству збільшити ефективність використання основних фондів, що в свою чергу збільшить рентабельність виробництва. Використання як екстенсивних, так і інтенсивних резервів має здійснюватися в тісному зв'язку з загальною стратегією розвитку підприємства, враховуючи його специфіку та зовнішні умови функціонування.

Висновки до розділу 1

1. Економічна ефективність господарської діяльності є багатограним поняттям, що охоплює економічні, організаційні, технічні та соціальні аспекти. Це інтегроване поняття, відображає здатність господарства досягати поставлених цілей з мінімальними витратами ресурсів, забезпечуючи при цьому стабільність та розвиток. Проаналізувавши кілька визначень вітчизняних та зарубіжних вчених, виявлено, що це співвідношення між отриманим результатом (доходи, прибуток) і витратами ресурсів (фінансові, людські, матеріальні), що були витрачені на досягнення цієї мети.

2. Теперішні ринкові умови вимагають від підприємств постійного аналізу як внутрішніх так і зовнішніх чинників, що були розглянуті. Це є ключовим елементом забезпечення стабільної роботи господарства. Наукові дослідження підтверджують що своєчасне реагування на виклики може забезпечити конкурентоспроможність навіть у складних умовах.

3. Рентабельність підприємства є основним показником, який характеризує ефективність використання ресурсів. За допомогою збільшення продуктивності активів, якості продукції та обсягів виробництва при зниженні витрат на одиницю продукції, тобто завдяки цим шляхам можна управляти рентабельністю. Цілеспрямоване управління рентабельністю сприятиме довгостроковій стійкості підприємства навіть в умовах посилення конкуренції.

4. Узагальнено методичні основи для комплексного аналізу ефективності підприємства. Основними є показники ліквідності, платоспроможності, рентабельності та оборотності активів.

5. Аграрні підприємства є важливими у забезпеченні продовольчої безпеки в Україні. Визначено методи підвищення рентабельності такі як скорочення витрат, збільшення продуктивності, впровадження сучасних технологій та оптимізація використання основних фондів. Ефективність основних фондів також є важливою в підвищенні рентабельності, що можна активізувати через

модернізацію обладнання, покращення організації виробництва та підвищення кваліфікації персоналу. Для досягнення стійкості та конкурентоспроможності аграрні підприємства мають використовувати комплексний підхід до управління ресурсами й адаптуватися до ринкових умов.

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНИЙ СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «ДВК»

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ДВК»

ТОВ «ДВК» - товариство з обмеженою відповідальністю, яке діє на підставі установчих документів, затверджених засновниками. Підприємство було зареєстроване у 2007 році.

Підприємство має зручне географічне положення через те, що в селище є залізнична станція, елеватор та автомобільне сполучення, що створює численні переваги в розвитку його діяльності.

Згідно з даними Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань код ЄДРПОУ ТОВ «ДВК» - 30580875.

Керівником господарства є Гапоненко Дмитро Миколайович. ТОВ «ДВК» є платником податку на додану вартість 4 групи на яку перейшло 01 січня 2015 року.

Статутний капітал підприємства становить 30000,00 грн. і розподіляється між двома засновниками наступним чином: Гапоненко Д.М. вніс 24000,00 грн., що складає 80% від загального статутного капіталу та Гапоненко Т.В. - 6000,00 грн., що складає 20% від загального статутного капіталу.

Підприємство займається різними видами діяльності в агропромисловому та логістичному секторах, а також у сфері оренди та управлінні майном. Спеціалізується на вирощуванні різноманітних зернових культур (пшениця, ячмінь, кукурудза), технічних культур (ріпак та соняшник), бобових культур і насіння олійних культур, що використовуються для виробництва олії та інших продуктів, займається вирощуванням винограду та переробкою технічних культур.

Підприємство здійснює такі види діяльності:

Основний:

- 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур.

Інші:

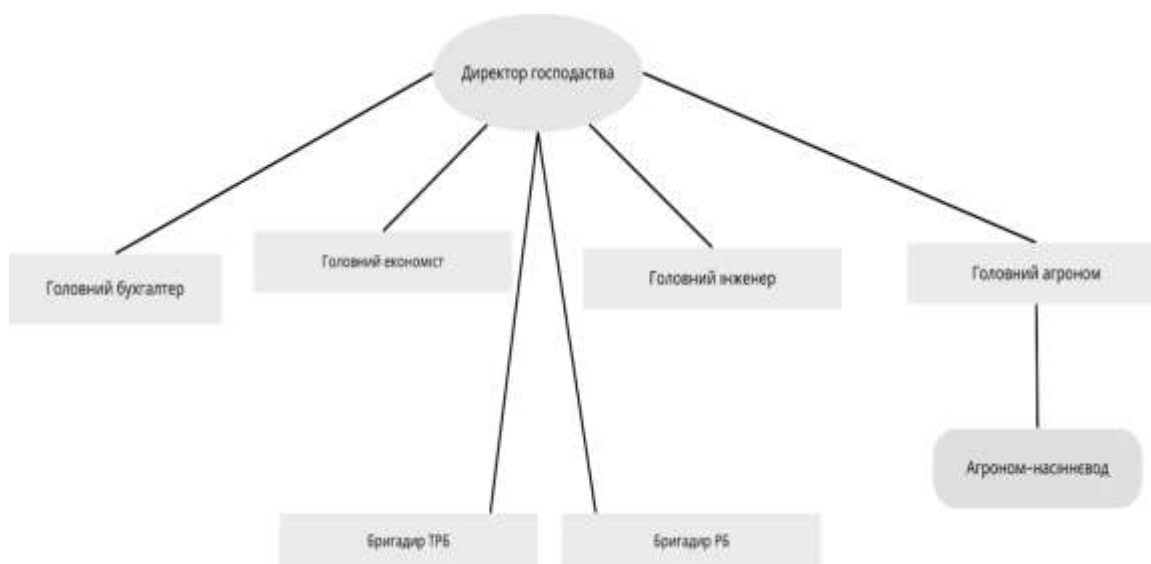
- 01.21 Вирощування винограду;
- 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві;
- 10.41 Виробництво олії та тваринних жирів.

Структура управління аграрного підприємства, яке організоване як Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ), є ефективною та злагодженою завдяки невеликій кількості управлінського персоналу. Це сприяє оптимізації процесів і забезпечує продуктивну роботу підприємства.

Зобразимо схематично структуру управління підприємства (рис. 2.1). Для підприємства характерний лінійно-функціональний тип організації підприємства. Лінійно-функціональна організаційна структура управління передбачає розподіл повноважень і відповідальності за функціями управління й прийняття рішень по вертикалі. При цьому управління організоване за лінійною схемою, а функціональні підрозділи апарату управління допомагають лінійним керівникам вирішувати управлінські завдання. З цієї структури бачимо, що підприємство очолює Директор та в його підпорядкуванні є керівники нижчих рівнів:

- Функціональний: головний бухгалтер, головний економіст, головний інженер та головний агроном;
- Виробничий: два бригадира рільничих бригад.

Оскільки, підприємство є аграрним, то в його службі є агроном-насінневод, що підкоряється керівнику головному агроному.

*джерело: складено на основі даних підприємства

Рис. 2.1. Структура управління ТОВ «ДВК»

Підприємство станом на 2022 рік має 2520га посівної площі, на якій вирощує озиму пшеницю, кукурудзу на зерно, ярий ячмінь, горох та соняшник. Чисельність працівників налічує 46 осіб станом на 2022р. Товариство не має сінокосів, пасовищ та багаторічних насаджень.

Машинно-тракторний парк (МТП) господарства складається з наступного обладнання:

а) *Трактори*: У господарстві налічується 11 тракторів різних марок і моделей, які використовуються для виконання різноманітних сільськогосподарських робіт, таких як оранка, посів, культивуація та інші польові роботи. Вони забезпечують основну тягову силу для більшості механізованих операцій на полях;

б) *Автомобілі*: Підприємство має у своєму розпорядженні 9 автомобілів, що використовуються для транспортування продукції, матеріалів і персоналу. Ці автомобілі забезпечують мобільність і ефективність логістичних процесів, допомагаючи оперативно вирішувати завдання, пов'язані з доставкою і перевезенням;

с) *Зернозбиральні комбайни*: У складі МТП є 4 зернозбиральні комбайни, які використовуються для збору врожаю зернових культур. Ці комбайни оснащені

сучасними технологіями, що дозволяють ефективно і швидко збирати врожай, мінімізуючи втрати і забезпечуючи високу якість зібраного зерна.

Таке оснащення МТП дозволяє аграрному підприємству ефективно здійснювати всі необхідні польові роботи, забезпечуючи високий рівень продуктивності і сприяючи успішному вирощуванню зернових та зернобобових культур.

Першим етапом розглянемо землезабезпеченість підприємства ТОВ "ДВК" за 2021 – 2023 рр. (таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Склад і структура земельних угідь

Показники	2021	2022	2023	2023 у % до 2021
Загальна земельна площа	2523	2523	2523	100,00
Посівна площа	1999,4	1433,84	2047,44	102,40
Коефіцієнт с.-г. освоєння	1	1	1	100,00
Коефіцієнт розораності	1	1	1	100,00
Коефіцієнт використання ріллі	0,79	0,57	0,81	102,53
Кількість робітників, осіб	45	45	46	102,22
Припадає на 1 працівника: ріллі та с.-г. угідь	56,07	56,07	54,85	97,82

**Джерело: складено на основі даних підприємства*

Аналізуючи структуру земельних угідь протягом чотирьох років можна зробити декілька ключових висновків. Загальна земельна площа залишалася стабільною, з показником у 2523 га.

Зміни відбулися в розмірах посівних площ, які суттєво зменшилися в 2022 році (1433,84 га), але в 2023 році знову зросли до 2047,44 га, що становить 102,40% від рівня 2021 року. Це свідчить про коливання у виробничому процесі та, можливо, про збільшення валового збору після «відпочинку» ґрунту, але це ми розглянемо нижче.

Коефіцієнт використання ріллі впав до 0,57 у 2022 році, але в 2023 році відновився до 0,81 (що складає 102,53% від рівня 2021 року). Це може свідчити про те, що у 2022 році більшість земель не використовувались.

Кількість робітників залишалася стабільною, окрім зростання на одну особу в 2023 році, що зменшило розмір землезабезпечення на одного працівника до 54,85 га, що становить 97,82% від рівня 2021 року. Отже, ТОВ «ДВК» демонструє стабільну роботу щодо використання земельних угідь, незважаючи на коливання в ефективності використання посівних площ.

В таблиці 2.2 розглянемо ефективність використання землі в натуральному та вартісному вираженні станом на 2021 – 2023 рр.

Таблиця 2.2

Ефективність використання землі

Показники	Всього			На 100 га			2023 у % до 2021
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	
Натуральні, ц:							
Пшениця озима	62419,20	80682,00	37117,20	2474,01	3197,86	1471,15	59,46
Кукурудза на зерно	4111,25	16278,00	12570,00	162,95	645,18	498,22	305,75
Ярий ячмінь	5243,40	-	10652,40	207,82	-	422,21	203,16
Горох	1289,60	2569,00	4524,80	51,11	101,82	179,34	350,87
Соняшник	31527,70	-	35370,00	1249,61	-	1401,90	112,19
Вартісні, тис. грн.							
валова продукція	30198,1	48362,7	41251,9	1196,91	1916,87	1635,03	85,30
прибуток	807,36	782,13	681,21	32,00	31,00	27,00	87,10

*джерело: розраховано на основі даних підприємства

Аналізуючи ефективність використання землі в натуральному та вартісному вигляді можемо сказати, що 2022 році обсяги виробництва озимої пшениці в розрахунку на 100 га зросли на 29,2% у порівнянні з 2021 роком (з 2474,01 ц до 3197,86 ц), проте у 2023 році цей показник різко зменшився до 1471,15 ц, що становить лише 59,46% від рівня 2021 року. Подібна ситуація з соняшником в 2023 році врожай зріс на 12,19% порівняно з 2021 роком.

У вирощуванні найбільший приріст у кукурудзи на зерно – на 100 га було зібрано 645,18 ц, що в 4 рази більше, ніж у 2021 році. У 2023 році цей показник знизився, але все одно був більше ніж у 2021 році.

Виробництво гороху також зросло, досягнувши у 2022 році 101,82 ц на 100 га (на 350,87% більше, ніж у 2021 році).

Ярий ячмінь у 2022 році не вирощувався, але в 2023 році спостерігається значний ріст – 422,21 ц на 100 га, що вдвічі більше за рівень 2021 року.

Валова продукція зросла на 60,17% у 2022 році порівняно з 2021 роком. Хоча валова продукція зросла у 2022 році, рівень прибутковості зменшився, досягнувши лише 87,1% від показника 2021 року. У 2023 році цей спад тривав, досягнувши рівня прибутковості 27 тис. грн. на 100 га, що є найнижчим показником за три роки.

Отже, ефективність використання землі показує значне зростання окремих культур, зокрема кукурудзи та гороху у 2022 році, але у 2023 році спостерігається загальний спад прибутковості та виробництва. Пшениця та соняшник мають значні коливання врожайності, що може свідчити про несприятливі погодні умови чи інші фактори у 2023 році.

Для розуміння чому деякі показники збільшились, а деякі зменшились розглянемо структуру посівної площі та урожайність культур по підприємству за 2021 – 2023рр.

Таблиця 2.3

Динаміка посівної площі

Показник	Посівна площа, га			2023 у % до 2021
	2021	2022	2023	
Озима пшениця	975,3	1240,44	607,81	62,32
Кукурудза на зерно	25,3	104	66	260,87
Ярий ячмінь	97,1	-	184	189,50
Горох	49,6	89,4	242	487,90
Соняшник	852,1	-	947,63	111,21

*джерело: складено на основі даних підприємства

Згідно з даними, посівні площі під озиму пшеницю у 2023 році скоротилися до 62,32% від рівня 2021 року, що вказує на зниження обсягів виробництва цієї культури.

Для кукурудзи на зерно у 2023 році відбулося значне розширення посівних площ — у 2,6 рази (260,87%) порівняно з 2021 роком.

Ярий ячмінь у 2023 році відновив своє місце в сівозміні після перерви в 2022 році, при цьому площі посіву зросли на 89,5% порівняно з 2021 роком.

Щодо гороху, посівні площі зросли майже в 5 разів (487,9%) порівняно з 2021 роком.

Ці зміни у структурі посівних площ вказують на адаптивний підхід підприємства до поточних ринкових умов та прагнення оптимізувати сільськогосподарське виробництво.

Таблиця 2.4

Динаміка урожайності культур

Показник	Урожайність, ц/га			2023 у % до 2021
	2021	2022	2023	
Озима пшениця	59,4	65,04	61,07	102,81
Кукурудза на зерно	162,5	156,52	190,45	117,20
Ярий ячмінь	54	-	57,89	107,20
Горох	26	28,74	18,70	71,92
Соняшник	37	-	37,32	100,86

**джерело: складено на основі даних підприємства*

Урожайність озимої пшениці у 2023 році на 2,81% більше ніж на 2021 році. Це може свідчити про оптимізацію вирощування цієї культури та зосередження на інших, більш рентабельних культурах.

Урожайність кукурудзи на зерно у 2023 році зросла на 17,2% порівняно з 2021 роком. Таке збільшення врожайності разом із розширенням посівних площ на 260,87% свідчить про ефективність вирощування цієї культури та, ймовірно, сприятливі агротехнічні умови.

Урожайність ярого ячменю у 2023 році на 7,2% більше порівняно з 2021 роком. Збільшення посівних площ на 89,5% також свідчить про відновлення вирощування ячменю, ймовірно, у відповідь на зростання попиту або вигідні ринкові умови для цієї культури.

Щодо гороху, його урожайність у 2023 році знизилася на 28,08% порівняно з 2021 роком. Однак посівні площі були значно збільшені - до 487,9% від рівня 2021 року, що може бути ознакою зростання попиту на цю культуру, попри зниження врожайності.

Отже, кожна культура демонструє різну динаміку змін у врожайності та посівних площах, що може вказувати на різні стратегії вирощування та адаптації до ринкових умов і кліматичних факторів. Кукурудза та ячмінь показали зростання як у врожайності, так і у площах, тоді як горох знизив урожайність, але значно збільшив площі.

Дослідимо в таблиці 2.5 структуру трудових ресурсів підприємства як в абсолютному так і у відносному відношенні.

Таблиця 2.5

Структура і динаміка чисельність кадрів ТОВ «ДВК»

Категорія персоналу	2021		2022		2023		2023 у % до 2021
	осіб	%	осіб	%	осіб	%	
Всього	45	100,00	45	100,00	46	100,00	102,22
Керівники	6	13,33	6	13,33	6	13,04	100,00
Виробничий персонал в рослинництві	39	86,67	39	86,67	40	86,96	102,56

*джерело: складено на основі даних підприємства

Отже, аналізуючи середньооблікову чисельність кадрів ТОВ «ДВК» можна сказати, що загалом структура персоналу залишилася стабільною, але у 2023 році кількість кадрів на підприємстві збільшився на 1 особу у виробничому секторі.

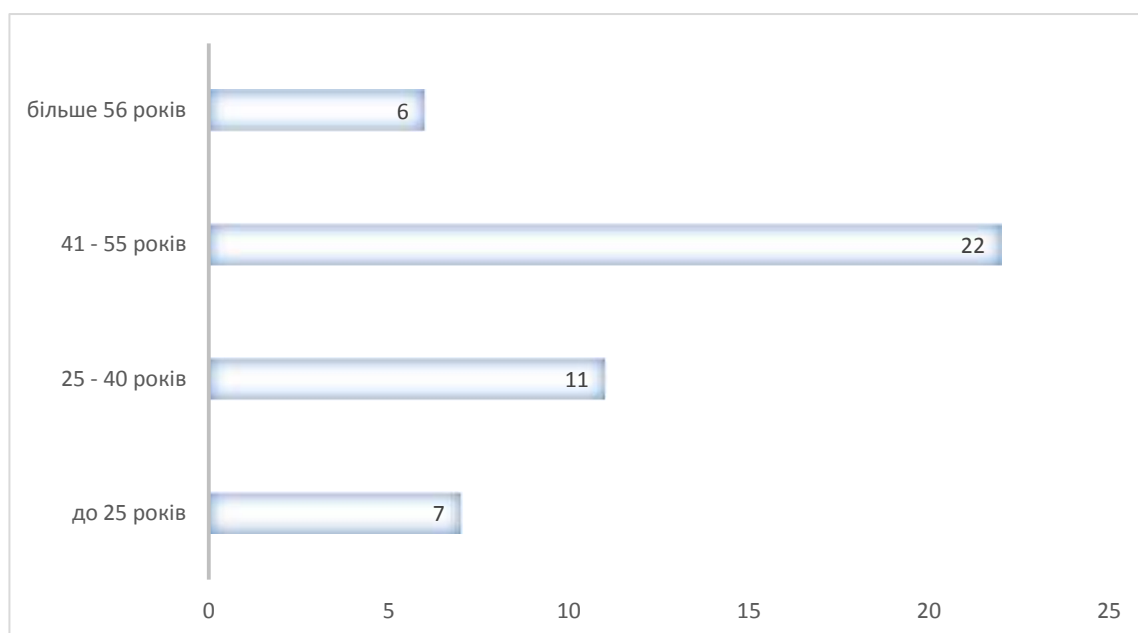

Рис. 2.2. Структура працівників за віковою категорією

З рис. 2.2 ми бачимо, що за віковою категорією у компанії 86,9% персоналу - це люди до 55 років, що є не дуже позитивним показником бо, вони не здатні до швидкого освоєння нових знань, впровадженню сучасних технологій та адаптації до зовнішніх змін.

2.2 Оцінка результатів фінансово-господарської діяльності та фінансового стану ТОВ «ДВК»

Для аналізу ефективності господарської діяльності підприємства необхідно враховувати основні економічні складові:

- Необоротні – це основні засоби та нематеріальні активи підприємства;
- оборотні активи представляють собою запаси сировини та готової продукції;
- дебіторську заборгованість визначається як чиста реалізаційна вартість;
- фінансові інвестиції, що були залучені до господарської діяльності;
- грошові кошти та їх еквіваленти.

Також важливим для комплексного дослідження фінансово – господарської діяльності аналіз джерел фінансування:

- статутного капіталу, що заснований засновниками;
- нерозподіленого прибутку, що є частиною чистого. Він поділяється на цільову та нецільову частину. Зменшення показника відбувається у разі виникнення збитків;
- короткострокових кредитів, що отримуються для покриття потреб у фінансуванні;
- інших доходів і витрат.

На базі наданих підприємством даних в таблиці 2.6 представлена інформація показників фінансово – економічної діяльності ТОВ «ДВК».

Таблиця 2.6

Показники фінансово – економічної діяльності ТОВ «ДВК»

№	Показник	2021	2022	2023	2023 до 2021, %
Актив					
1	Необоротні активи	95465,2	89066,9	89958,1	86,52
2	Оборотні активи	116098,8	130471,6	139987,4	249,83
	Виробничі запаси	88665,5	102831,2	94929,9	258,57
	Дебіторська заборгованість	994,5	11077,2	8785	1544,21
	Інша поточна дебіторська заборгованість	13883,7	13318,9	34166,7	210,32
	Грошові кошти	12058,4	2895	1671	74,42
	Інші оборотні активи	496,7	343,1	428,6	2279,79
Пасив					
1	Власний капітал	119540,7	119119,2	151798,9	183,46
	Додатковий вкладений капітал	4078,8	4078,8	4078,8	100,00
	Резервний капітал	45,8	45,8	45,8	100,00
	Нерозподілений прибуток	115386,1	114964,6	147644,3	187,87
2	Поточні зобов'язання	35413,5	54189,7	45892,8	60,48
	Кредиторська заборгованість за товари, послуги	30,8	144,8	8797,7	-
	Поточні зобов'язання за розрахунком з бюджетом	638,1	125,8	121,4	4,25
	Інші поточні зобов'язання	24784,1	38187,8	16768,4	111,68
1	Дохід (виручка) від реалізації продукції	73102,9	84288,4	73102,9	85,18
	Інші операційні доходи	15689,9	14384,9	15689,9	559,53
	Разом чисті доходи	89502,5	100138	89502,5	99,59
2	Разом витрати	52704,3	100559,5	52704,3	66,29
	Інші операційні витрати	10401,30	51032,1	10401,3	146,61
3	Чистий прибуток (збиток)	36798,2	421,5	36798,2	355,05

*джерело: складено на основі даних підприємства

Отже, на основі фінансової діяльності підприємств можна зробити наступні висновки.

Активи підприємства демонструють зростання оборотних активів, що у 2023 році збільшились до 249,83% порівняно з 2021 роком. Найбільший приріст у розрізі оборотних активів спостерігається у дебіторській заборгованості (+1544,21%). Необоротні активи зменшились на 13,48%, що може означати про зміщення фокусу підприємства до поточних ресурсів.

Щодо власного капіталу, то він зріс на 83,46%, що може свідчити про позитивну динаміку фінансової автономії. Основний приріст складає рахунок нерозподіленого прибутку, що збільшився на 87,87%.

Поточні зобов'язання зменшились на 39,52%, що є позитивним показником. Проте кредиторська заборгованість значно зросла у 2023 році, що означає збільшення обсягів діяльності підприємства.

Чистий прибуток у 2023 році збільшився на 355,05% порівняно з 2021 роком, що свідчить про покращення ефективності діяльності підприємства. Водночас разом витрати зменшились на 33,71%, що підкреслює оптимізацію витратної частини.

Доходи від реалізації продукції знизилися на 14,82% за період 2021–2023 років. Водночас інші операційні доходи зросли на 459,53%, що вказує на розширення джерел надходжень, не пов'язаних із основною діяльністю.

Загалом, підприємство демонструє значний прогрес у фінансовій стабільності, зростанні власного капіталу та чистого прибутку, але водночас потребує додаткового аналізу щодо скорочення доходів від основної діяльності та зростання кредиторської заборгованості.

На основі показників фінансово – економічної діяльності розрахуємо показники ефективності використання позикового капіталу ТОВ «ДВК» за період з 2021р. до 2023р. у таблиці 2.8.

Таблиця 2.7

Показники ефективності використання позикового капіталу

Показник	2021	2022	2023	2023р. до 2021р., %
Рентабельність позикового капіталу, %	39,99	0,42	47,09	117,76
Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань	2,06	1,56	1,59	77,17
Коефіцієнт оборотності позикового капіталу	0,79	0,84	0,94	117,76
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості за товари, послуги	1250,11	304,44	4,38	0,35

*джерело: розраховано на основі даних підприємства

На основі даних таблиці в 2.8 можна зробити наступні висновки щодо ефективності використання позикового капіталу досліджуваним підприємством.

Рентабельність позикового капіталу продемонструвала значні коливання. У 2022 році рентабельність впала до 0,42%, що може вказувати на труднощі у фінансовій діяльності з військовим станом в Україні. У 2023 році показник виріс до 47,09%, що значно покращило ситуацію.

Коефіцієнт оборотності поточних зобов'язань у 2022 році значення дещо знизилося до 1,56, але у 2023 році показник залишився стабільним (1,59).

Коефіцієнт оборотності позикового капіталу у 2022 році становив 0,84, а у 2023 році досяг рівня 0,94.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості за товари та послуги у 2021 році він сягнув 1250,11, однак у 2022 році впав до 304,44, а в 2023 році знизився до 4,38.

Отже, підприємство загалом демонструє позитивні зміни у використанні позикового капіталу, зокрема, стабільне зростання рентабельності та покращення оборотності поточних зобов'язань.

Для оцінки фінансової незалежності та стабільності підприємства необхідно визначити його платоспроможність. Динаміка показників платоспроможності представлена в таблиці 2.9.

Таблиця 2.8

Динаміка показників платоспроможності

Показник	2021	2022	2023	2023р. до 2021р.	
				%	+,-
Коефіцієнт платоспроможності	0,57	0,54	0,66	115,79	0,09
Коефіцієнт фінансування	1,30	1,19	1,94	149,23	0,64
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними запасами	1,31	1,27	1,47	112,21	0,16
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	0,76	0,79	0,68	89,47	-0,08

**джерело: розраховано на основі даних підприємства*

Отже, можна зробити висновок, що коефіцієнт платоспроможності підприємства зростав у межах норми ($> 0,5$). У 2023 році він досяг рівня 0,66,

що на 15,79% вище за показник 2021 року. Це означає, що підприємство здатне погашати свої довгострокові зобов'язання, що підкреслює його фінансову стабільність.

Коефіцієнт фінансування зріс із 1,30 у 2021 році до 1,94 у 2023 році, що відповідає зростанню на 49,23%. Це вказує на збільшення частки власного капіталу у фінансуванні діяльності підприємства, що є позитивним сигналом для фінансової стабільності.

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними запасами знизився з 1,53 у 2020 році до 1,47 у 2023 році, що становить зменшення на 3,38%. Це свідчить про незначне погіршення забезпеченості підприємства власними обіговими засобами, хоча рівень залишається достатньо високим.

Коефіцієнт маневреності робочого капіталу знизився із 0,76 у 2021 році до 0,68 у 2023 році, тобто на 10,53%. Це свідчить про не стабільність у здатності підприємства маневрувати своїми обіговими коштами, що є негативним фактором.

Загалом, динаміка фінансових коефіцієнтів вказує на поліпшення фінансової стійкості та автономії підприємства протягом досліджуваного періоду.

Відносні показники ділової активності вказують на ефективність використання активів господарства, схему управління виробничими запасами та обсягу товарної продукції тощо. Збільшення інтенсивності використання основних аспектів активів є позитивною тенденцією.

Для оцінки динаміки розвитку підприємства та його виробничо-фінансової діяльності було розраховано показники ділової активності в табл. 2.9, що дозволить з'ясувати такі аспекти: наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси, стан управління оборотними засобами, зможемо проаналізувати, де підприємство працює ефективно, а де є потреба у вдосконаленні; виявити здатність підприємства ефективно підтримувати операційну діяльність без гіпертрофованого залучення зовнішніх ресурсів.

Таблиця 2.9

Динаміка показників ділової активності підприємства

Показник	2021	2022	2023	2023р. до 2021р.	
				%	+,-
Вихідні дані для розрахунку:					
Середньорічна сума активів	99716,8	92266,05	89512,5	89,77	-10204,30
Середньорічна сума кредиторської заборгованості	29151,8	469,75	4594,85	15,76	-24556,95
Середньорічна сума дебіторської заборгованості	15845,95	19637,15	33673,9	212,51	17827,95
Середньорічна сума запасів	62689,45	95748,35	98880,55	157,73	36191,10
Середньорічна сума власного капіталу	101141,6	119329,95	135459,1	133,93	34317,50
Розрахунок:					
Коефіцієнт оборотності активів	0,73	0,91	0,82	111,40	0,08
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	57,56	162,91	4,32	7,50	-53,25
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	4,61	4,29	2,17	47,06	-2,44
Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	0,61	0,46	0,39	63,40	-0,22
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,72	0,71	0,54	74,67	-0,18

*джерело: розраховано на основі даних підприємства

За даними, наведеними у таблиці 2.9 можна зробити наступні висновки. Коефіцієнт оборотності активів у 2023 році знизився до 0,82 порівняно з 2021 роком, це може свідчити про зниження ефективності використання активів підприємства.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості у 2022 році складав 162,91, але у 2023 році різко впав до 4,32, це може свідчити про суттєве уповільнення виплат за кредиторською заборгованістю.

Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у 2023 році знизився 2,44 пункти, що може свідчити про зниження швидкості повернення дебіторської заборгованості.

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів демонструє поступове зниження на 0,22 пункти, що може свідчити про зростання залишків запасів на складах.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу знизився на 0,18 пункти, що може означати про зниження ефективності використання власного капіталу.

Щодо середньорічних сум, то можна побачити, що кредиторська заборгованість зменшилась і це є позитивним показником, бо знизилась залежність від кредиторів. Активи зменшились на 10,23%, що означає, що скорочення ресурсної бази підприємства.

Щоб визначити за скільки днів господарство має змогу перетворити на готівку свої поточні активи розрахуємо індекс ліквідності. Формула для розрахунку наведена нижче:

$$\text{Ілікв} = \frac{\text{обортні кошти}}{\text{короткострокові зобов'язання}}, \% \quad (2.1)$$

Розрахуємо індекс ліквідності для ТОВ «ДВК» за 2023 рік.

$$\text{Ілікв} = \frac{139987,4}{45892,8} = 3,05 \quad (2.2)$$

Отже, господарству потрібен приблизно 3 дні для перетворення поточних активів на готівку.

Розглянемо показники фінансового стану та побудуємо на основі розрахунків криву фінансового потенціалу підприємства.

Таблиця 2.10

Показники фінансового стану

Показник	2021	2022	2023	2023 у % до 2021
Коефіцієнт автономії	0,57	0,54	0,66	116,83
Коефіцієнт фінансової залежності	1,77	1,84	1,51	85,59
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,50	0,10	0,03	5,39
Коефіцієнт загальної ліквідності	3,28	2,41	3,05	93,04
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,77	0,51	0,98	126,74
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,34	0,05	0,04	10,69
Коефіцієнт рентабельності активів	0,37	0,0046	0,41	111,40
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,36	0,0035	0,27	74,67

*джерело: розраховано на основі даних підприємства

Згідно з розрахунками в таблиці 2.10, можна відзначити такі ключові тенденції в фінансовому стані підприємства за період 2021–2023 років.

Коефіцієнт автономії зріс з 0,57 у 2021 році до 0,66 у 2023 році, що означає про зростання частки власного капіталу в загальній структурі джерел фінансування. Порівнюючи з 2021 роком показник зріс на 16,83%, що є позитивним показником для фінансової стабільності підприємства.

Коефіцієнт фінансової залежності знизився з 1,77 у 2021 році до 1,51 у 2023 році, що може означати про зменшення залежності підприємства від позикових коштів. Порівнюючи з 2021 роком показник зменшився на 14,41%, що є позитивною динамікою, бо підприємство стає менш вразливим до ризиків, пов'язаних із залученням зовнішнього фінансування.

Коефіцієнт маневреності власних коштів зменшився з 0,50 у 2021 році до 0,03 у 2023 році, що вказує на зменшення кількості можливості підприємства використовувати власні кошти для фінансування поточних потреб, що може бути тривожним сигналом.

Коефіцієнт загальної ліквідності знизився на 6,96%, що є не критичним, але вимагає уваги для збереження достатнього рівня ліквідності.

Коефіцієнт швидкої ліквідності зріс на 0,21 пункт у 2023 році порівнюючи з 2021 роком, що може свідчити про покращення здатності господарства швидко покривати свої короткострокові зобов'язання ліквідними активами. В цілому зростання на 26,74% - позитивний результат.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився на 89,31%, що вказує на погіршення здатності швидко погашати короткострокові зобов'язання за рахунок грошових потоків.

Коефіцієнт рентабельності активів зріс з 0,37 у 2021 році до 0,41 у 2023 році (на 11,40%), що означає підвищення ефективності використання активів підприємства для генерування прибутку.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу знизився на 25,33%. Що свідчить про зменшення ефективності використання власного капіталу для отримання прибутку.

Отже, господарство демонструє з одного боку, покращення рівня автономії, ліквідності та рентабельності активів, що є позитивними значеннями. З іншого боку, зниження маневреності власних коштів та абсолютної ліквідності, а також зменшення рентабельності власного капіталу можуть вказувати на необхідність покращити управління фінансовими ресурсами для здійснення діяльності. Підприємству слід приділити увагу оптимізації структури капіталу та управлінню обіговими коштами.

Наступним етапом у побудові кривої фінансового потенціалу є визначення рейтингової оцінки фінансових показників (табл. 2.11), а також встановлення граничних значень цих показників для віднесення їх до певного рівня. Визначимо характеристику рівнів фінансового потенціалу підприємства.

Таблиця 2.11

Рейтингова оцінка ФПП за фінансовими показниками

Показник	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень	Значення у 2023 році	Рівень ТОВ «ДВК»
Коефіцієнт автономії	> 0,5	0,3 - 0,5	< 0,3	0,66	Високий
Коефіцієнт фінансової залежності	2,5	1,67 - 2,5	< 1,67	1,51	Низький
Коефіцієнт маневреності власних коштів	> 0,5	0,2 - 0,5	< 0,2	0,03	Низький
Коефіцієнт загальної ліквідності	> 2,0	1,0 - 2,0	< 1,0	3,05	Високий
Коефіцієнт швидкої ліквідності	> 0,8	0,4 - 0,8	< 0,4	0,98	Високий
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	> 0,2	0,1 - 0,2	< 0,1	0,04	Високий
Коефіцієнт рентабельності активів	> 0,1	0,05 - 0,1	< 0,05	0,41	Високий
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	> 0,15	0,1 - 0,15	< 0,1	0,27	Високий

*джерело: розроблено на основі даних підприємства

Визначимо характеристику рівнів фінансового потенціалу підприємства.

Високий рівень означає, що господарство працює з прибутком, демонструє високі показники рентабельності, стабільний фінансовий стан.

Середній рівень також як і високий приносить прибуток, але результати діяльності залежать в той чи іншій мірі від зовнішнього та внутрішнього середовища.

Низький рівень демонструє нестабільний фінансовий стан та існує ризик неплатоспроможності.

Зобразимо криву, що відображає значення фінансових показників ТОВ «ДВК» у 2023 році. Вона демонструє, що більшість показників мають високий рівень, за винятком коефіцієнта абсолютної ліквідності, який залишається низьким. Це може вказувати на потребу в додатковому аналізі ліквідності.

Таблиця 2.12

Крива фінансового потенціалу підприємства

Показник	2023		
	Високий рівень	Середній рівень	Низький рівень
Коефіцієнт автономії	+		
Коефіцієнт фінансової залежності			+
Коефіцієнт маневреності власних коштів			+
Коефіцієнт загальної ліквідності	+		
Коефіцієнт швидкої ліквідності	+		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	+		
Коефіцієнт рентабельності активів	+		
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	+		

**джерело: розроблено на основі даних підприємства*

Отже, майже всі фінансові показники ТОВ «ДВК» відповідають високому рівню фінансового потенціалу підприємства (ФПП), що свідчить про його стабільний фінансовий стан та привабливість для інвесторів і кредиторів.

2.3 Аналіз динаміки рентабельності

Для оцінки рівня прибутковості та ефективності використання ресурсів необхідно розрахувати ключові показники рентабельності, які відображають

здатність підприємства отримувати прибуток з вкладених коштів та витрат. Основними з них є:

- рентабельність активів – показник показує наскільки ефективно підприємство використовує свої активи для отримання прибутку. Зростання показнику показує покращення використання активів для утворення прибутку;

- рентабельність власного капіталу – показник є важливим для інвесторів та показує ефективність використання власного капіталу. Зниження показника є позитивним тільки для інвесторів, а зростання означає, що господарство ефективно управляє своїми ресурсами;

- рентабельність продукції – показує рівень прибутковості окремих видів продукції. Зниження показника свідчить про збільшення собівартості або спад попиту на товар, а зростання в свою чергу – на зростання прибутку на окремі види продукції;

- рентабельність продажів – показує, яку частину складає чистий прибуток від реалізації. Зниження показника може вказувати на збільшення операційних витрат або зменшення прибутковості підприємства.

На основі цих даних можна здійснити комплексний аналіз рентабельності діяльності ТОВ "ДВК", виявити слабкі місця, знайти резерви для підвищення ефективності роботи та розробити стратегічні заходи для забезпечення стабільного розвитку. Всі відповідні показники представлені в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Динаміка коефіцієнтів рентабельності

Показник	2021	2022	2023	2023р. до 2020р.	
				%	+,-
Коефіцієнт рентабельності активів	0,37	0,005	0,41	111,40	0,04
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,36	0,004	0,27	74,67	-0,09
Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,50	0,01	0,50	100,00	0
Коефіцієнт рентабельності продукції	0,96	0,01	0,96	100,00	0

**джерело: розраховано на основі даних підприємства*

Для оцінки ефективності використання активів та власного капіталу у досліджуваній період були розраховані основні коефіцієнти рентабельності.

Коефіцієнт рентабельності активів (ROA) у 2022 році він суттєво знизився до 0,005, що свідчить про практично відсутню ефективність використання активів для отримання прибутку. Проте в 2023 році показник зріс до 0,41, що на 11,40% більше порівняно з 2021 роком, вказуючи на покращення ефективності.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (ROE) у 2022 році він знизився до 0,004, що свідчить про критичну ситуацію з прибутковістю власного капіталу. Не зважаючи на те, що показник частково відновився до 0,27, але все одно він менший порівнюючи з 2021 роком, що вказує на необхідність поліпшення управління власним капіталом.

Коефіцієнт рентабельності діяльності залишався стабільним на рівні 0,50 упродовж усього аналізованого періоду, що свідчить про незмінну операційну ефективність підприємства. Коефіцієнт рентабельності продукції (ROS) також залишався стабільним на рівні 0,96 у 2021 та 2023 роках, без змін порівняно з попередніми періодами, що свідчить про постійний рівень прибутковості від реалізації продукції. Але ці два показники суттєво знизились у 2022 році, що могло бути причиною лише повномасштабного вторгнення.

Отже, господарству необхідний подальший аналіз й впровадження заходів для підвищення використання ресурсів.

Аналіз виробництва основних культур у ТОВ «ДВК» Синельниківського району дозволяє визначити ключові напрями впливу кожної з них на економіку господарства. Вирощувані культури поділяються на чотири основні групи: озиму пшеницю, кукурудзу на зерно, горох та соняшник.

У таблиці 2.14 представлено результати дослідження економічної ефективності вирощування сільськогосподарських культур, які дозволяють зробити висновки про фактори інтенсифікації. Зокрема, оцінюється залежність між зростанням витрат і підвищенням врожайності, а також їх вплив на фінансові показники.

Результати такого аналізу є важливими для визначення шляхів підвищення економічної ефективності господарської діяльності ТОВ «ДВК»,

оптимізації використання ресурсів та збільшення прибутковості виробництва культур.

Таблиця 2.14

Економічна ефективність виробництва сільськогосподарських культур

Показник	2021	2022	2023	2023 до 2021, %
Виручка від реалізації продукції, тис. грн., всього	37298,1	50262,7	47001,9	126,0
- зернові і бобові	22796,6	50262,7	32549,9	142,8
- соняшник	14801,5	-	14452,0	97,6
Витрати виробництва і реалізації, тис. грн., всього	36490,74	49480,57	46320,69	126,9
- зернові і бобові	22069,8	49480,57	32001,6	145,0
- соняшник	14420,94	-	14319,09	99,3
Прибуток, тис. грн., всього	807,36	782,13	681,21	84,4
- зернові і бобові	726,8	782,13	548,3	75,4
- соняшник	380,56	-	132,91	34,9
Рівень рентабельності, %	2,2	1,6	1,5	-0,7 в.п.
Рентабельність продажу, %	2,16	1,56	1,45	-0,71 в.п.

**джерело: розраховано на основі даних підприємства*

Отже, розрахувавши показники економічної ефективності виробництва сільськогосподарських культур можемо зробити наступні висновки.

Загальна виручка зросла на 26% у 2023 році порівно з 2021 роком. Найбільше значення продемонстрували зернові та бобові культури їх виручка збільшилась на 42,8%, що може свідчити про стабільний попит і високий рівень конкурентоспроможності культур. У той час, як виручка соняшника знизилась на 2,4%, що може бути пов'язаним з сівозміною.

Загальні витрати зросли на 26,9%, це співставно із зростання виручки, але треба оптимізувати витрати. Зростання витрат у сегменті зернових і бобових склало 45,0%, що перевищує темп зростання виручки, що негативно впливає на прибутковість. Витрати на соняшник майже не змінилися (зросли лише на 0,7%), що свідчить про стабільність цього напрямку, але зниження виручки негативно позначається на рентабельності.

Загальний прибуток зменшився на 15,6% до 681,21 тис. грн у 2023 році порівняно з 2021 роком. Найбільше зниження прибутку спостерігається у сегменті соняшника (-65,1%), що пов'язано зі зменшенням виручки та низьким рівнем рентабельності цього напрямку. Прибуток у сегменті зернових і бобових також скоротився на 24,6%, що свідчить про зростання витрат, яке випереджає темпи зростання доходів.

Рівень рентабельності підприємства зменшився на 0,7 в.п. і склав 1,5% у 2023 році, що є сигналом про зниження ефективності господарської діяльності. Рентабельність продажу також знизилася на 0,71 в.п., досягнувши 1,45%, що підтверджує низьку маржинальність продукції. Це означає, що за останні три роки діяльності підприємство знаходиться на межі самоокупності і ціна покриває витрати, особливо в 2022 році.

Висновки до розділу 2

1. ТОВ «ДВК» Синельниківського району здійснює виробничу і збутову діяльність на основі ефективного використання наявних ресурсів: персоналу, землі та капіталу. У ході аналізу фінансово – економічної діяльності підприємства було виявлено як позитивні так і негативні тенденції, що характеризують загальний стан господарства.

2. Більшість фінансових показників у 2023 році були високими, зокрема коефіцієнт автономії зріс на 16,83%, коефіцієнт швидкої ліквідності на 26,74% та рентабельність активів – 11,40%, що відображає стабільність підприємства. Низькими показниками виступили маневреність власних коштів 0,03 та коефіцієнт абсолютної ліквідності 0,04, що вказує на обмеження швидкої мобілізації фінансових ресурсів.

3. Динаміка рентабельності власного капіталу вказує на суттєве падіння у 2022 році, яке пов'язано із несприятливими ринковими умовами,

зокрема через повномасштабне вторгнення. У 2023 році показники частково відновилися, але рентабельність власного капіталу (0,27) залишилась нижчою за рівень 2021 року.

4. Загальна виручка зросла на 26% у 2023 році порівняно з 2021 роком, завдяки зростанню реалізації зернових і бобових (на 42,8%). Однак виручка від продажу соняшника знизилася на 2,4%, що вплинуло на загальну рентабельність.

5. Зростання витрат перевищувало темпи зростання доходів, що негативно вплинуло на прибутковість. Прибуток знизився на 15,6% у 2023 році порівняно з 2021 роком, а рівень рентабельності зменшився до 1,5%.

6. Рентабельність продукції та діяльності залишилися стабільними на рівні 0,96 та 0,50 відповідно, що свідчить про ефективність управління операційними витратами. Водночас стабільність цих показників у несприятливі роки демонструє конкурентоспроможність підприємства.

РОЗДІЛ 3. ОБГРУНТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ВИЗНАЧЕННЯ НАПРЯМІВ ПІДВИЩЕННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА

3.1 Практичні напрями підвищення рентабельності виробництва

Сільськогосподарське виробництво залежить від багатьох факторів, які не залежать від нього самого, і це дає зрозуміти, що сільське господарство потребує свого роду вдачі, розуміння обраних рішень та чіткого обґрунтування кожного кроку. Під час кожного вибору не можна на 100% передбачити, що рішення буде правильним, тому підприємці ризикують власним капіталом і доходами, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки для розвитку підприємства. Наприклад, ціни на момент збору врожаю можуть знизитися, погодні умови змінитися, в найважливіший момент робоча сила не приносить очікуваного результату, техніка виходить з ладу, виникають проблеми зі світлом та багато інших труднощів. Усі ці фактори – це ризики, які впливають на виробництво, але які неможливо передбачити, з ними підприємці стикаються під час управління сільськогосподарським виробництвом. Усі ці фактори також впливають на рентабельність підприємства.

З роками сільськогосподарські підприємства звикли до цих факторів, проте внаслідок лібералізації ринку і глобалізації до роботи підприємства додається все більше нових чинників. Вищі прибутки зазвичай пов'язані з підвищеними ризиками, які зумовлені сукупністю факторів. Такими ризиковими, але потенційно прибутковими ситуаціями потрібно керувати максимально обережно. Ефективне управління ризиками передбачає передбачення потенційних проблем і планування заходів для зменшення їх згубного впливу. Реагувати на несприятливі події лише після їх виникнення – це не є позитивним управлінням ризиками.

Найпоширенішими джерелами ризику в сільському господарстві можуть бути ризики, розділені на п'ять напрямків: виробництво, маркетинг, фінанси, інституційний напрям, людські ресурси.

Продуктивність тих чи інших процесів у сільському господарстві, як не дивно, залежить від біологічних чинників, що залежать від природи. Серед таких чинників – відносна вологість повітря, кількість опадів, рівень освітлення, якість ґрунтів, густина комах. Велика чи мала кількість опадів може призвести до низької врожайності, нападів комах чи спалахів хвороб, що можуть знищити весь врожай. Ресурси, затрачені на обробку ґрунту та догляд за рослинами і худобою, не є відновлюваними. Усі ці фактори несуть значний ризик, через який сільськогосподарські виробники працюють без повної впевненості у результатах свого виробництва.

Іншим джерелом виробничого ризику є обладнання. Комбайн чи трактор можуть вийти з ладу у найвідповідальніший момент, що у кращому випадку призведе до затримки збору врожаю, а в гіршому – весь врожай загине під першим снігом і піде в землю. Якщо підприємство вирішило використовувати орендовану чи спільну техніку, виникають такі питання: «Чи буде вона доступною в необхідний момент?», «Чи збільшить, чи зменшить ця техніка витрати, а також, чи підвищить врожайність?», «Чи буде техніка працювати так, як зазначено орендодавцем?». Усе це викликає сумніви у виробника.

Маркетинговий ризик – це коливання цін на сировину та готову продукцію, на які керівник не може вплинути. Ціна формується під впливом попиту і пропозиції, а також від витрат на виробництво. На попит впливають споживачі цієї продукції, їх рівень доходів, стан загальної економіки та пропозиції конкурентів. Фінансовий ризик виникає тоді, коли підприємство змушене брати позики для продовження роботи.

Підвищення рентабельності в аграрному секторі може здійснюватися через реалізацію декількох напрямків. Серед них важливо виділити оптимізацію виробничих процесів та формування стратегічного резервного фонду. Розглянемо ці напрями нижче для здійснення мети підприємства.

Першим напрямом виділимо використання сучасних технологій. Сучасне обладнання і точне землеробство допоможе оптимізувати витрати на діяльність, скоротити використання ресурсів та збільшити врожайність, що є головним. Як приклад існують GPS-навігації для тракторів, дрони для моніторингу стану полів, автоматичні системи поливу дозволяють зменшити витрати води та добрив, що знижує загальні виробничі витрати.

Для підвищення рентабельності виробництва обов'язково треба вміти ефективно управляти ризиками. Впровадження стратегій управління ризиками, наприклад таких як страхування врожаю та активів, створення резервного фонду і укладання контрактів із фіксованими сумами – це допоможе мінімізувати фінансові втрати через несприятливі умови або форс – мажорні обставини.

Різноманіття асортименту продукції, тобто диверсифікація діяльності, знижує ризики з попитом на один вид продукції сільськогосподарської діяльності. Наприклад, вирощування кількох рентабельних культур або поєднання землеробства з тваринництвом – допоможе збалансувати доходи господарства в різні сезони і при коливанні цін ринку.

Раціоналізація витрат на сировину та ресурси. Знизити витрати на ресурси можна тоді коли матеріали продають по низьким цінах або формування довгострокових партнерських угод з постачальниками. Також варто розглянути укладання договорів з постачальниками, що дозволить зменшити витрати на електроенергію та переходу на відновлювані джерела.

Інноваційні підходи до збуту продукції дозволить сільськогосподарським виробництвам підвищити прибутковість, орієнтуючись на локальний ринок або працювати з новими каналами збуту, наприклад, з фермерськими ринками, онлайн – магазинами або кооперативами. Також важливим є переробка продукції, що дозволить отримувати більший прибуток від готової продукції. ТОВ «ДВК» більшу частину продукції реалізація іншим організаціям, а горох здебільше перероблює, хоча станом на зараз горох є рентабельною культурою, особливо в країнах Азії.

Наявність сільськогосподарським господарствам фінансового резерву дозволяє гнучко реагувати на коливання ринку, непередбачувані витрати та інші виклики, що допомагає зберігати стабільність у довгостроковій перспективі.

Отже, підвищення рентабельності сільськогосподарського виробництва - це багатогранний процес, який включає не лише оптимізацію витрат, а ще й впровадження нових технологій, освоєння нових ринків збуту продукції. Керуючи цими аспектами, господарство може забезпечити зростання доходів та підвищити стійкість свого бізнесу.

3.2. Економічне обґрунтування доцільності впровадження напрямів підвищення рентабельності виробництва

В Україні станом на зараз триває військовий стан через регулярні ракетні обстріли та руйнування інфраструктури, питання щодо продовольчої безпеки стає вкрай актуальним. РФ обстрілюють поля у Запорізькій, Миколаївській, Дніпропетровській та Херсонській областях. За даними NASA Harvest близько 22% окуповані наразі РФ.

Однією з вразливих сфер є сільське господарство, через артобстріли може виникнути загроза нестачі продуктів як на внутрішньому ринку так і для експорту, а сільське господарство є важливою для української економіки.

ТОВ «ДВК» знаходиться у Дніпропетровській області, що знаходиться в зоні ризику, тому я пропоную побудувати підземну теплицю як один із перспективних способів захисту сільськогосподарського виробництва. Така конструкція дозволить вирощувати продукти навіть в умовах значної загрози обстрілів, забезпечуючи стабільний врожай і продовольчу безпеку. Ось кілька

причин, чому підземна теплиця може бути оптимальним рішенням для ТОВ «ДВК» та України в поточній ситуації:

- захист працівників та знижений ризик від пошкоджень обладнання чи рослин;
- зменшення ймовірності втрат врожаю та виникнення пожежі;
- дозволить підтримувати стабільнішу температуру та вологість;
- знизить витрати на опалення завдяки природньому ізоляційному шару Землі;
- захист працівників, зниження ризику для їхнього життя та здоров'я під час роботи у момент обстрілів;
- відсутня залежність від сезонності, що забезпечить продовольчу безпеку та сталий рівень постачання;
- дає змогу використовувати ефективніше невеликі ділянки землі для вирощування високорентабельних культур. Це дозволить нам зменшити залежність від зовнішніх ринків.

Отже, така теплиця стане важливим елементом продовольчої безпеки України, забезпечуючи надійне середовище для вирощування культур і підтримуючи стабільність навіть у складних умовах.

На глибині близько 1,5-3,2м температура протягом року практично не змінюється, взимку становить від +5 до +7°C, а влітку від +10 до +12°C. Тож найбільш оптимальна глибина для нашої теплиці – 4м, висота стелі 2,5м.

Так присутні важкості у вигляді освітлення приміщення, створення мікроклімату. Але всі ці проблеми не є критичними, питання з освітленням для рослин вирішується датчиками часу, які у певні проміжки буде вмикати освітлення (у активний час росту рослин), а також вимикати. Мікроклімат також вирішується створенням не складною схемою з таких компонентів: терморегулятори (обігрівач, кондиціонер, датчик температури, термоізоляційні компоненти - сендвіч панелі чи пінопласт), регулятор вологості повітря, система витяжок. Для ефективнішого використання площі, будемо

використовувати стелажи. Для прорахунку буде використано приміщення 3,65x4м, загальною площею - 14,6м².

Розрахуємо затрати на будівництво підземної теплиці базуючись на середніх цінах в маркетплейсах. В обране приміщення цілком чудово монтується все вище перераховане, а будівництво буде коштувати відносно малі кошти.

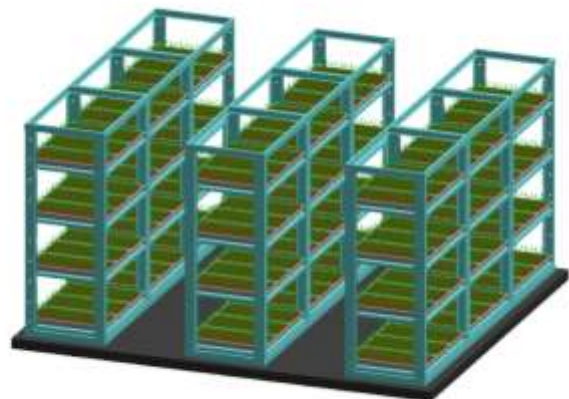
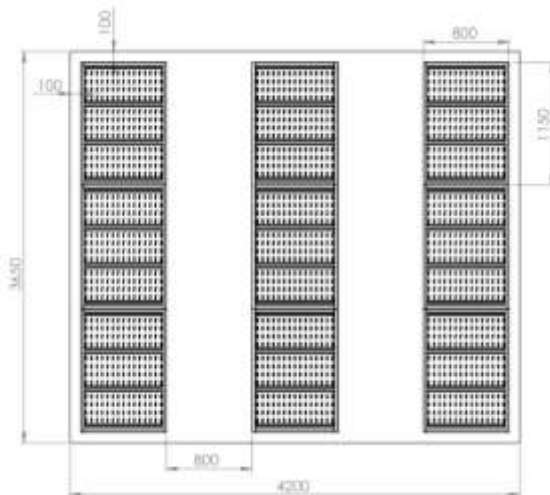
Таблиця 3.1

Інвестиції в будівництво теплиці

Назва	Кількість (од.)	Вартість, тис. грн
Послуга виїмки ґрунту	53 куба	71,5
Монтаж та закупівля сендвіч-панелей (з урахуванням розхідників)	13шт	24
Стелаж	9шт	20
Облаштування систем регулювання клімату	-	30
Всього	-	145,5

В результаті ми отримуємо 32,4м² площі для вирощення культур які користуються попитом у певні сезони.

Зобразимо схематично планування теплиці на рис. 3.1.

*джерело: сформовано за допомогою SolidWorks

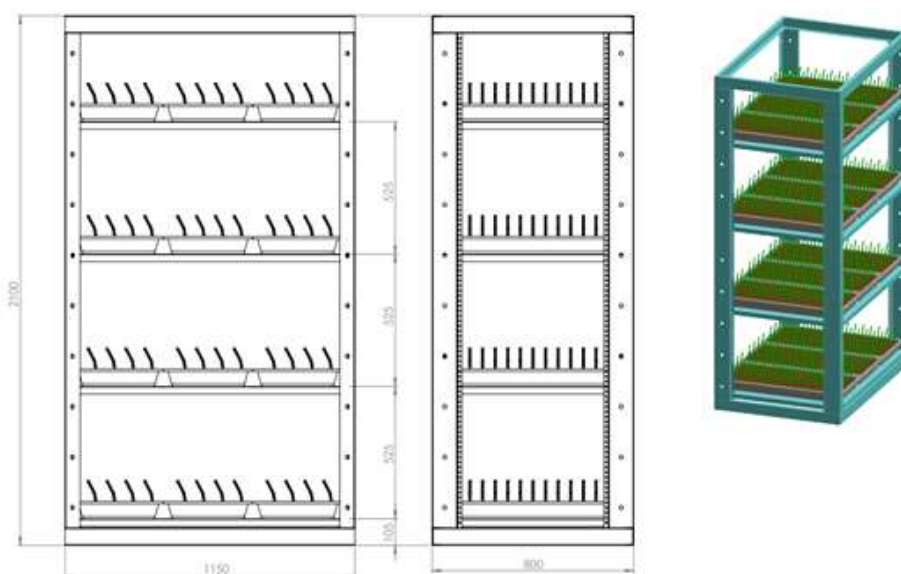
Рис 3.1. Планування приміщення теплиці

Як бачимо із схеми в приміщенні з площею 14,6м². Периметр кімнати виконано з урахування монтажу сендвіч панелей (товщина=100мм). Усі

керуючі компоненти розташовані поза приміщенням. Схема показує три ряди стелажів для вертикального сільського господарства з чотирма ярусами, що дозволяє значно збільшити продуктивність на одиницю площі. Розміри конструкції складають 4200 мм у ширину та 3650 мм у довжину, що забезпечує компактне розміщення всередині приміщення.

Таке розміщення дозволяє ефективно використовувати освітлення та системи поливу для вирощування рослин на всіх рівнях, що є критично важливим для підземних теплиць. Відстань між стелажми забезпечує доступ до кожного рівня для обслуговування, що підвищує зручність догляду за рослинами. Подібна конструкція підходить для інтенсивного вирощування зелені, розсади або іншої рослинної продукції в умовах обмеженого простору.

Розміри полиці складають 0,9х1,09х0,03 (ГхШхВ), що надає нам загальну площу 0,9м² - однієї полиці, так як один стелаж складається з 4 полиць, тому загальна площа – 3,6 м². Схематично зобразимо на рис. 3.2.

**джерело: сформовано за допомогою SolidWorks*

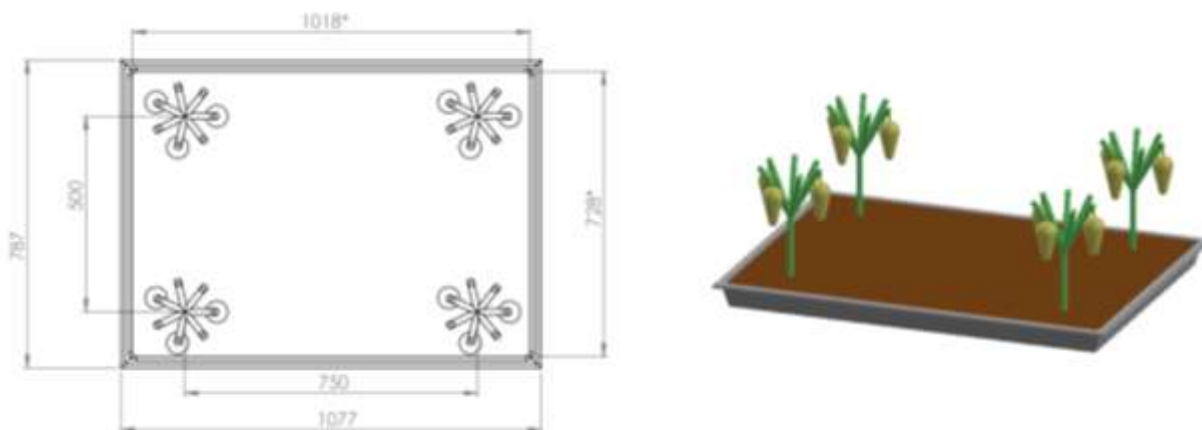
Рис.3.2 Схематичний вигляд стелажу

Схема демонструє конструкцію окремого стелажу для вертикального вирощування рослин, що включає чотири рівні. Висота стелажу складає 2300 мм, ширина - 1150 мм, а глибина - 800 мм. Відстань між рівнями по 525 мм

забезпечує достатньо простору для розвитку рослин, дозволяючи розмістити систему освітлення, поливу та вентиляції на кожному ярусі.

Така модульна конструкція є ефективним рішенням для вертикальних теплиць, оскільки дозволяє збільшити об'єм вирощувальної площі в обмеженому просторі. Подібний стелаж може бути встановлений в ряд або поодиноці, що забезпечує гнучкість у плануванні приміщення для вирощування. Це ідеальний варіант для використання у підземних теплицях або інших приміщеннях з контрольованими умовами, де важливо максимально ефективно використовувати кожен квадратний метр.

Зобразимо на рис. 3.3 розмір ємкості для вирощування солодкого перця та гіркого перця. Відстань, що рекомендується, для гострого перцю може бути близько 60-90 см між рослинами в ряду. Між рядами також залишають близько 90-120 см. Для солодкого - на відстань приблизно 45-60 см, а між грядками 60-90 см.

**джерело: сформовано за допомогою SolidWorks*

Рис. 3.3 Схема ємкості для вирощування перців

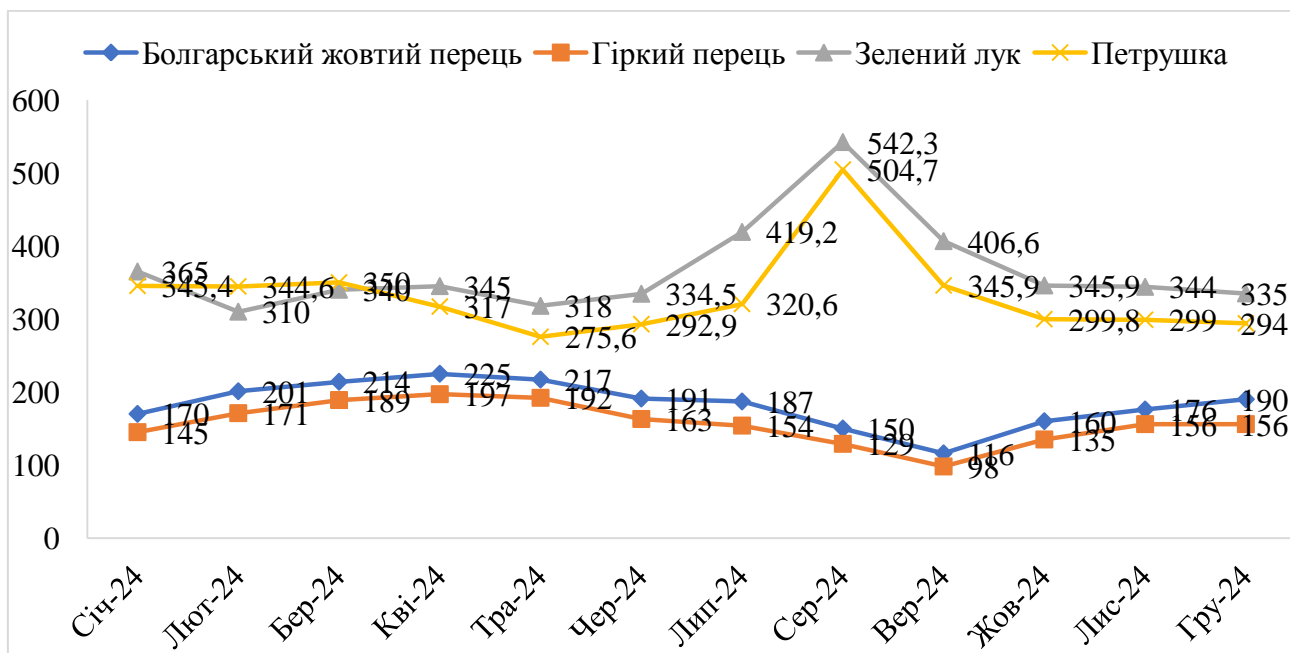
На схемі представлено контейнер для вирощування перцю з детальними розмірами. Ширина контейнера складає 1077 мм, довжина – 1018 мм, а висота – 787 мм, що забезпечує достатній простір для висадки чотирьох рослин перцю на оптимальній відстані. Внутрішній простір контейнера має розміри 750 мм на 500 мм.

Разом з перцями добре вирощувати зелений лук та петрушку, бо зелений лук може спокійно вирощуватися в тіні перця, а петрушка добре росте в тих же умовах.

Насіння зеленого лука висівають дуже густо, заглиблюючи в легкий ґрунт на 30 мм, ширина міжрядь повинна бути не менше 20 сантиметрів.

Насіння петрушки потрібно сіяти на глибину до 2 сантиметрів, не дуже густо, щоб паростки не затіняли одне одного. Відстань між борознами має бути до 20 сантиметрів.

Для проекту будемо використовувати дані щодо цінової політики у 2024 році, середньомісячні ціни на болгарський жовтий перець, зеленого лука з розрахунку на 1 кг наведено на рис. 3.4.

*джерело: зроблено на основі даних [32]

Рис. 3.4. Динаміка цін на продукти у 2024 році

На графіку представлені помісячні зміни цін на основні культури – жовтий болгарський перець, гіркий перець, зелена цибуля та петрушка – протягом 2024 року. Зелена цибуля демонструє найбільше зростання цін влітку, досягаючи піку в серпні-вересні (542,3 грн за кг у серпні), що, ймовірно, пов'язано зі збільшеним попитом у цей період.

Петрушка також зростає в ціні влітку, досягаючи максимального значення 406,6 грн за кг у серпні, що вказує на її сезонний попит.

Гіркий перець показує поступове зростання цін з весни до середини літа, із піком у липні (419,2 грн за кг), після чого ціна знижується восени.

Жовтий болгарський перець демонструє відносно стабільні ціни протягом року, без значних коливань, але з невеликим зростанням у літні місяці.

Сезонне підвищення цін на зелень (зелену цибулю і петрушку) та гіркий перець вказує на доцільність вирощування цих культур влітку, коли попит та ціни на них найвищі. Водночас стабільність цін на жовтий болгарський перець робить його вирощування менш залежним від сезону, що є плюсом для цілорічного культивування.

Розрахуємо витрати на вирощування перців на $25,2\text{ м}^2$. Розрахунки представлено у таблиці 3.3. Для розрахунку будемо використовувати 4 стелажа на яких будемо розміщувати болгарський жовтий перець, а на трьох – гіркий. На закупівлю одного саджанця солодкого перцю потрібно 32 грн, гіркого – 50 грн.

На $7,2\text{ м}^2$ будемо вирощувати лук зелений та петрушку, тобто по одному стелажу на кожну культуру. Насіння петрушки коштує 4 грн за 1грамм, а зеленого луку – 6,70 грн за 1грамм.

Щоб розрахувати, скільки грамів насіння зелені можна помістити на один піддон, потрібно врахувати:

1. Площа піддону. Площа піддону складає: $0,298\text{ м} \times 0,728\text{ м} = 0,217\text{ м}^2$

Норма висіву насіння на площу. Для зелені, наприклад, петрушки або зеленої цибулі, норма висіву зазвичай становить близько 3–5 грамів на квадратний метр для дрібнонасінних культур, або навіть до 10–15 грамів на квадратний метр для більш густого висіву цибулі чи петрушки, що вирощується на зелень. Для розрахунку візьмемо 10г на м^2 . Отже, на один піддон площею $0,217\text{ м}^2$ можна висіяти приблизно 2,17 грама насіння зелені при густому висіві.

Час росту для кожної з цих культур в теплиці може варіюватися залежно від умов, але в загальному: саджанці жовтого болгарського перцю та гіркого

після висадки у теплицю можуть дозрівати протягом 60-90 днів; зелений лук - лук на зелень може зрости за 30-45 днів після висіву в теплицю; петрушка - зазвичай потребує 30-60 днів для вирощування в теплиці, залежно від умов (температури, вологості, освітлення).

Візьмемо, що перець зростає 73 дні, лук – 40 днів, а петрушка – 40 днів. Отримаємо, що за рік ми можемо зібрати врожай з перця 4 рази, з луку та петрушки – 9 разів.

ТОВ «ДВК» вирощує сільськогосподарські культури, такі як кукурудза, пшениця, ячмінь, горох та соняшник, що залишають значну кількість органічних відходів. Ці відходи можна переробляти на гумус або компост, які є відмінними добривами для покращення родючості ґрунту.

Комерційний тариф на електроенергію на осінь 2024 року складає приблизно 8 грн без ПДВ за 1 кВт. Його і будемо використовувати в розрахунках. Для теплиці 14,6 м², обладнаної для мікроклімату, загальне споживання електроенергії за рік може змінюватись від 3607 до 6947 кВт/год залежно від клімату та інтенсивності використання обладнання. Врахуємо, що у теплу пору року опалення не вмикається. Візьмемо 5000 кВт як середнє значення. Води для поливу достатньо близько 35 кубів.

Таблиця 3.3

Витрати на вирощування продукції за рік

Показник	Сума, тис. грн
Придбання саджанців	5,0
Електроенергія (опалення, освітлення, вентиляція)	192,0
Придбання насіння	3,5
Заробітна плата одному найманому працівнику	156,0
Затрати на полив	1,1
Всього	357,6

За результатами розрахунків, загальні витрати на вирощування культур у підземній теплиці за рік становлять 357,6 тис. грн. Найбільшу частку займають витрати на оплату праці найманого працівника — 156 тис. грн, що є ключовою статтею витрат. Інші значні витрати включають оплату електроенергії для

підтримання мікроклімату (192 тис. грн) та придбання саджанців і насіння (8,5 тис. грн).

Розрахуємо дохід від проекту у таблиці 3.4. З одного саджанця можна отримати 5 кг солодкого перцю, гіркого – 4 кг.

Таблиця 3.4

Основні показники прибутковості теплиці з вирощування продукції

Продукція	Обсяг реалізації, ц	Ціна 1 кг, грн	Виручка за рік, тис. грн	Частка у виручки, %
Жовтий болгарський перець	12,8	200	256	63,87
Гіркий перець	7,68	70	115,2	28,74
Петрушка	0,49	190	9,23	2,30
Лук зелений	0,97	210	20,4	5,09
Разом	-	-	400,83	100

Очікуваний дохід від реалізації продукції складає 400,83 тис. грн. Основну частку виручки приносить вирощування жовтого болгарського перцю (63,87%). Гіркий перець забезпечує 28,74% доходу, а зелена цибуля та петрушка разом - 7,39%. Таким чином, при ефективній організації процесів теплиця може бути рентабельною, особливо з урахуванням використання вертикальних стелажів та автоматизованих систем мікроклімату.

Таблиця 3.5

Ефективність вирощування овочів закритого ґрунту на перспективу

Показник	2024	2025	2026	2027
Виручка від реалізації	400,83	481,00	601,25	721,49
Поточні витрати	503,10	393,36	464,88	536,40
Збиток (прибуток) від реалізації	-102,27	87,64	136,37	185,09
Рівень рентабельності, %	-20,33	22,28	29,33	34,51
Рівень продажу, %	-	18,22	22,68	25,65

Як показують дані таблиці 3.5, можна побачити, що окупність проекту вирощування культур в підземній теплиці товариство буде отримувати прибуток на другий рік. В перший рік очікується отримання збитку, а на другий

отримання прибутку в розмірі 87,64 тис. грн. і рівень рентабельності сформується на рівні 22,28%.

В таблиці 3.6 розрахуємо чисту наведену вартість інвестиційного проекту та визначимо дисконтований термін окупності.

Проведені розрахунки в табл. 3.6 дали можливість розрахувати дисконтований термін окупності (NPV), який складає 307,1 тис. грн.

Таблиця 3.6

Дисконтований термін окупності проекту

Показник	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Інвестиції, тис.грн	503,1	-	-	-	-	-
Коефіцієнт дисконтування (r=10%)	0,91	0,83	0,75	0,68	0,62	0,56
Чистий дисконтований потік, тис. грн	-	72,43	102,45	126,42	264,26	369,56
Наростаючий підсумок, тис. грн	503,1	-430,67	-328,2	-201,8	62,46	307,10

Час окупності проекту у п'ятому році:

$$201,8/264,26*12=9 \text{ міс.}$$

Отже, проект окупиться через 4 роки 9 місяців, що демонструє достатню швидкість повернення інвестицій за рахунок майбутніх грошових потоків. Це підтверджується наростаючим підсумком дисконтованих потоків, який стає додатним у 2028 році.

Для визначення внутрішньої норми доходності (IRR) проекту спочатку необхідно підібрати ставку дисконтування, за якої чиста приведена вартість (NPV) змінює знак із «+» на «-». Для визначення внутрішньої норми доходності (IRR) використаємо дві ставки дисконтування: 10% і 40%. Результати розрахунків будуть представлені в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Розрахунок внутрішньої норми доходності інвестиційного проекту

Рік	Грошовий потік	r=10%		r=40%	
		КД	ЧДП	КД	ЧДП
2023	-503,1	1	-503,1	1	-503,1
2024	-	0,91	-503,1	0,71	-
2025	87,64	0,83	72,43	0,51	44,71
2026	136,37	0,75	102,45	0,36	50
2027	185,09	0,68	126,42	0,26	48,18
2028	425,59	0,62	264,26	0,19	79,13

2029	654,69	0,56	369,56	0,13	86,95
Всього	1489,38	-	935,12	-	308,97
NPV	986,28		432,02		-194,13

Отже, згідно з проведеними розрахунками, середнє значення NPV у товаристві становить 432,02 тис. грн.

Розрахуємо значення IRR згідно з даними в таблиці 3.7.

$$IRR = 10 + (40 - 10) * \frac{432,02}{432,02 - (-194,13)} = 20,70\% \quad (3.1)$$

Отже, визначений показник внутрішньої норми дохідності у розмірі 20,70% має важливе економічне значення. Господарство може впроваджувати інноваційно – інвестиційні проекти за умови, що їх рівень рентабельності не буде нижче вартості інвестиційного проекту, що дозволить мінімізувати ризики інвестицій та забезпечити стабільний розвиток.

Висновок до розділу 3

1. В результаті дослідження діяльності ТОВ «ДВК» Синельниківського району були запропоновані шляхи підвищення рентабельності.

Запропоновано створити підземну теплицю для вирощування овочів закритого ґрунту (болгарського жовтого та гіркокого перцю, зеленої цибулі та петрушки).

2. Вирощування планується близько 2,2т. Від впровадження інвестиційного проекту господарство отримає прибуток вже на другий рік у розмірі 87,64 тис. грн. і рівень рентабельності за рік сформується на рівні 22,28%. В цілому проект окупиться через 4 роки і 9 місяців.

3. Запропонований напрям дасть змогу знизити ризиковість виробництва та розширить його джерела отримання прибутку, створенню

нових місць роботи та дозволить забезпечити населення екологічно чистими продуктами, які мають високу споживчу цінність. Використання органічних відходів підприємства для виробництва компосту, що дозволить зменшити навантаження на навколишнє середовище.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

1. Економічна ефективність та рентабельність є ключовими економічними показниками, які характеризують результативність діяльності господарства. Аналіз літератури свідчить, що економічна ефективність визначається загалом як співвідношення одержаного результату до витрат на здійснення цієї діяльності, а рентабельність, що походить від слова «рента» та перекладається як «дохід», визначається як рівень прибутковості діяльності підприємства, що відображає ефективність використання наявних ресурсів у підприємства. Зовнішні та внутрішні різні фактори впливають на ці показники, зокрема це – стан ринку, економічне середовище, технологічний розвиток та організація виробництва. В ринкових умовах більшість підприємств є комерційними, тобто їх діяльність націлена на одержання прибутку.

2. Ієрархія економічних категорій демонструє взаємозв'язок між економічною ефективністю, результативністю та рентабельністю, що дозволяє ідентифікувати критичні аспекти для вдосконалення господарської діяльності. Використання інтегрованого підходу до аналізу та впровадження сучасних управлінських рішень є важливими кроками для підвищення конкурентоспроможності та стійкості підприємства у сучасних умовах.

3. Підвищити рентабельність можливо завдяки оптимізації витрат, оновленню техніки, інновацій, землеробства, підвищення кваліфікації персоналу.

4. ТОВ «ДВК» зареєстроване у 2007 році. Розташоване у селищі Славгород зі зручним транспортним та залізничним сполученням. Основна діяльність – вирощування зернових, бобових, технічних культур, винограду, а також виробництво олії. Станом на 2023 рік площа земель – 2520 га, чисельність працівників – 46 осіб, машинно-тракторний парк включає 11 тракторів, 9 автомобілів та 4 зернозбиральних комбайни. Підприємство має лінійно-функціональну структуру управління, очолювану директором, з

підпорядкованими функціональними та виробничими керівниками. Дослідження господарської діяльності ТОВ «ДВК» свідчить про ефективне використання наявного виробничого потенціалу.

5. Ефективність землекористування по натуральним та вартісним показникам свідчить, що майже всі культури зросли, окрім пшениці (це пов'язано зі зменшенням посівної площі у 2023 році), щодо вартісних показників то вони зменшились майже на 15%. Підприємство демонструє адаптивність у сільськогосподарському виробництві, оптимізуючи структуру посівних площ під найбільш перспективні культури.

6. Аналіз забезпеченості та ефективності використання виробничого потенціалу показав, що у період дослідження основні засоби – зросли, а оборотні засоби – знизилась. Однак темпи зростання оборотного капіталу значно вищі, ніж основного. Навпаки, основний капітал скорочується. Це означає, що оборотні активи (запаси, дебіторська заборгованість, ціни на сировину) зростають набагато швидше. Що стосується основного капіталу, то він поступово скорочується, що може вказувати на недостатнє оновлення обладнання.

7. Аналіз фінансових показників платоспроможності, ліквідності та оборотності господарства вказує на позитивну динаміку в багатьох пункти. ТОВ «ДВК» демонструє здатність забезпечувати короткострокові зобов'язання власними оборотними коштами.

Платоспроможність покращилась, тобто у 2023 році зросла на 27,66% порівняно з 2020 роком.

Фінансова структура підприємства загалом знаходиться на достатньому рівні про це каже коефіцієнт фінансування, що у 2023 році зріс на 81,37%, а також знизився коефіцієнт фінансової залежності на 14,41%. Загальна ліквідність зберегла у 2023 році високий рівень – 3,05, в той час коли швидко зросла до 0,98, що означає, що досліджуване підприємство має ресурси для покриття поточних зобов'язань.

8. Аналіз оборотності активів вказує на певні проблеми: коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості знизився на 52,94%, що вказує на збільшення термінів погашення боргів; матеріальних запасів зменшився на 36,60%, що вказує на менш ефективне використання запасів.

Рентабельність активів і власного капіталу покращились в порівнянні з 2021 роком, але все ж таки залишилися на низькому рівні, тому є потреба в підвищенні ефективності управління оборотними активами та рентабельності.

9. Підприємство є фінансово стабільним, на це вказує високий коефіцієнт фінансової незалежності – 0,66. Це означає, що на кожні 100 грн вкладених у активи припадає 66 грн власного капіталу. Така позитивна динаміка свідчить про зміцнення фінансової незалежності підприємства. Підприємство менш залежне від зовнішнього фінансування про це свідчить коефіцієнт фінансової залежності, що знизився на 14,41%.

Коефіцієнт фінансової залежності у 2023 році знизився і свідчить про те, що на кожен гривню власних коштів припадає 1,51 грн залучених. Його спад є позитивним значенням, бо він свідчить про зменшення залежності від позикових ресурсів.

Недостатня гнучкість у використанні власного капіталу для покриття оборотних потреб на це вказує коефіцієнт маневреності власних коштів, що у 2023 році знизився на 94,61% у порівнянні з 2021 роком.

У 2023 році коефіцієнти рентабельності зазначають про стабільну, хоча й не повністю оптимальну фінансову діяльність підприємства, розглянемо її коротко. Коефіцієнт рентабельності активів збільшився на 11,4%, що значить про підвищення ефективності використання активів. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу знизився тобто зменшилась прибутковість капіталу.

Позитивними показниками є стабільність коефіцієнта рентабельності діяльності (0,5) та коефіцієнта рентабельності продукції (0,96) у 2023 році, що означає, що підприємство ефективно управляє своїми виробничими витратами та є стабільний рівень прибутковості продукції, тобто з кожної гривні витрат підприємство отримує 96 коп. прибутку.

10. Динаміка показників економічної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції свідчить про змішані тенденції. Хоча господарство демонструє збільшення виручки, зростання витрат значно перевищує темпи зростання доходів, що призводить до зниження прибутку. Це помітно з соняшником, його рентабельність значно зменшилась. Отже, загальна динаміка потребує оптимізації витрат та покращення цінової політики.

11. Проведений аналіз господарської діяльності дозволив виявити низку факторів, що впливають на рентабельність виробництва. АПК залежить за своєю природою від багатьох зовнішніх та внутрішніх ризиків, що потребує впровадження ефективних механізмів управління.

12. Виділили ключові напрями підвищення рентабельності, зокрема це оптимізація витрат, впровадження сучасних технологій, ефективне управління ризиками та диверсифікація діяльності, найважливішим є вдосконалення управління запасами. Використання математичних моделей для визначення оптимального розміру замовлень і врахування знижок дозволить зменшити витрати на зберігання товарів та їх купівлю. Також, ефективне фінансове планування та створення фінансового фонду є важливими елементами стратегії.

13. Запропонований інвестиційний проект підземної теплиці для ТОВ «ДВК» є інноваційним підходом до вирішення проблеми продовольчої безпеки в умовах сьогодення та високих ризиків пошкодження сільськогосподарської інфраструктури. Проект передбачає вирощування високорентабельних культур у підземному приміщенні, що дозволить забезпечити безперервність виробництва навіть у моменти зовнішніх загроз.

Інноваційність цього проекту полягає в поєднанні сучасних технологій з можливостями підземного вирощування.

Розрахунки показують, що перший рік функціонування будуть збитковими, проте вже з другого року очікується отримання прибутку. До 2027 року рівень рентабельності може досягти 34,51%, що значить про високий економічний потенціал проекту.

14. Підсумовуючи, ТОВ «ДВК» демонструє потенціал для стійкого розвитку, проте реалізація запропонованих заходів дозволить значно покращити фінансові та виробничі результати підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Levchenko, Ju.G. and Shekmar, N.A. (2011), «Metodychni pidhody do vyznachennja efektyvnosti gospodars'koi' dijal'nosti pidpryjemstva», Naukovyj visnyk Uzhgorods'kogo universytetu, Serija Ekonomika, in Miklovda, V.P., Pitjulych, M.I. and Gapak, N.M. et al. (ed.), Vydavnytvo UzhNU «Goverla», Uzhgorod, Issue 32, pp. 130–137
2. А.А. Сотник Організація комплексного дослідження ефективності господарської діяльності підприємства 2020, URL: <https://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/7735/9.%20% d0% a1% d0% be% d1% 82% d0% bd% d0% b8% d0% ba.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
3. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: підручник. К.: КНЕУ, 2015.
4. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, практика, аналіз: монографія. Київ: КНЕУ, 2005. 292 с
5. Васюта В. Б., Кулага М. О. Оцінка ефективності господарської діяльності підприємства та розроблення заходів щодо її підвищення. *Modern Economics*. 2019. № 15(2019). С. 41-48. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V15\(2019\)-06](https://doi.org/10.31521/modecon.V15(2019)-06).
6. Ваченко О.М., Крисанов Д.Ф. Іновації в аграрному секторі економіки України: стан, проблеми розробки та впровадження//Репозитарій Білоцерківського національного аграрного університету (БНАУ) URL: https://rep.btsau.edu.ua/bitstream/BNAU/1401/1/innovatsii_v_agrarnom.pdf
7. Внутрішній портал ВНТУ // Теоретичні основи аналізу рентабельності підприємства/ URL: <https://inmad.vntu.edu.ua/portal/static/994DF6E8-FD42-4F70-87F3-DBEE7CF5435E.pdf> с. 19 - 22.
8. Галаган Т. І., Кратік А.М. Рентабельність виробництва у воєнний період. *Агросвіт*. 2024. №21. С. 119 - 123.

9. Галаган Т.І., Кратік А.М. Чинники забезпечення економічної ефективності діяльності підприємства. Економічні проблеми модернізації та інвестиційно-інноваційного розвитку аграрних підприємств: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції науковців та здобувачів вищої освіти 29—30 квітня 2024 р.: Дніпро: ДДАЕУ, 2024. С. 101—103.

10. Гончаренко О.В., Самілик Т.М., Теслюк Ю.В. Інституціональні детермінанти розвитку інновацій в агропромисловому виробництві. Ефективна економіка. 2019. №12. – URL: <http://www.economy. nauka. com.ua>. DOI: 10.32702/2307-2105-2019.12.16.

11. Гринчуцький В.І. Економіка підприємства: навч. посібн./ В.І. Гринчуцький, Е.Т. Карапетян, Б.В. Погріщук – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 304 с.

12. Євась Т.В., Олексюк А.А., Теоретичні аспекти аналізу економічної ефективності діяльності підприємства – URL: <https://pnv.in.ua/images/sampled/1vidannya/EvaysOleksiuk.pdf>

13. Ірина Бочик Економіка підприємства: підручник 2016р.

14. К.е.н., доц. Лизньова Анжела Юріївна, Олефіренко Сергій Олександрович Напрями підвищення ефективності використання основних засобів виробничого підприємства. «Економіка и менеджмент – 2013: перспективы интеграции и инновационного развития». Том 1.

15. Кобелєв В. М., Слатін Д. Ю., Соколов К. Ю. Методичні підходи щодо визначення і оцінки ефективності господарської діяльності підприємства. Вісник Національного технічного університету “ХПІ”. Сер. : Технічний прогрес та ефективність виробництва. 2014. № 33.

16. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт абсолютної ліквідності / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/250-koefitsient-absolyutnoji-likvidnosti> (дата перегляду: 25.09.2024)

17. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт оборотності активів (коефіцієнт трансформації, ресурсовіддача) / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/288-oborotnist-aktiviv> (дата перегляду: 26.09.2024)

18. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт поточної ліквідності (Коефіцієнт покриття) / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/256-pokaznik-potochnoji-likvidnosti-pokaznik-pokrittya> (дата перегляду: 25.09.2024)

19. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт рентабельності активів (Коефіцієнт рентабельності пасивів) / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/337-pokaznik-rentabelnosti-aktiviv-pokaznik-rentabelnosti-pasiviv> (дата перегляду: 01.10.2024)

20. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт рентабельності власного капіталу / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/338-pokaznik-rentabelnosti-vlasnogo-kapitalu>

21. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт поточної ліквідності (Коефіцієнт покриття) / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» URL: <https://analizua.com/slovník-ekonomichnikh-terminiv/256-pokaznik-potochnoji-likvidnosti-pokaznik-pokrittya> (дата перегляду: 25.09.2024)

22. Кобилецький В. Р., Рентабельність. Сутність та показники / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» URL: <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku-2/229-rentabelnist> (дата перегляду: 01.10.2024) <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku-2/229-rentabelnist>

23. Кобилецький В. Р., Фінансовий аналіз підприємства: розрахунки та висновки / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» URL: <https://analizua.com/>

24. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент// Знання, 3-тє вид. - 2008.

25. Крамаренко Г.О. Фінансовий аналіз: підручник / Г. О. Крамаренко, О.Є. Чорна – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 392 с.
26. Куровець М. А., Стефанів І. Ф. Методичні підходи до оцінки ефективності управління фінансовими ресурсами малого підприємства URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27820/1/63.PDF>
27. Линник О. І. Облік прибутку та визначення резервів забезпечення прибутковості підприємства / О. І. Линник, О. С. Задорожна // Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ» : зб. наук. пр. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2015. – № 26 (1135). – С. 147-153.
28. Луцький національний технічний університет Аналіз ділової активності підприємства. URL: https://elib.lntu.edu.ua/sites/default/files/elib_upload/%D0%9D%D1%83%D0%B6%D0%BD%D0%B0%20%D0%9E%20%D0%90%204/page13.html
29. М. В. Горіховський Advantages and disadvantages of assessing methods of agricultural products competitiveness URL: <http://pb.pdatu.edu.ua/article/view/138179>
30. Мелень О.В., Холондач Ю.Ю Актуальні питання прибутковості підприємства та шляхи її збільшення. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія «Технічний прогрес та ефективність виробництва». – 2015. – № 25. – С. 123–126.
31. Микитюк П.П. Інноваційний менеджмент // За редакцією доктора економічних наук, професора П.П. Микитюк// підручник, 2019р. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/36441/3/%D0%9C%D0%B8%D0%BA%D0%B8%D1%82%D1%8E%D0%BA%20%281%29.pdf>
32. Мінфін Ціни на продукти: Овощі, болгарський перець у 2024 році URL: <https://index.minfin.com.ua/markets/wares/prods/fruits-vegetables/>
33. Національний інститут стратегічних досліджень. Аграрний сектор України у 2023 році: складові стійкості, проблеми та перспективні завдання URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ahrarynyy-sektor-ukrayiny-u-2023-rotsi-skladovi-stiykosti-problemy-ta>

34. Пасека Д.В., Гринько Т.В. Фактори підвищення ефективності діяльності підприємства. URL:

http://confcontact.com/2014_04_25_ekonomika_i_menedgment/tom4/48_Paseka.htm

35. Пилипенко С. М. Теоретичні засади оцінки ефективності діяльності підприємства. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/94.pdf> (дата звернення 27.04.2019).

36. Погребняк А.Ю. та Ліннік І.М. Методичні підходи щодо оцінки ефективності діяльності підприємства. URL:

[file:///C:/Users/Admin/Downloads/98207-](file:///C:/Users/Admin/Downloads/98207-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-218798-1-10-20170602.pdf)

[%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0](file:///C:/Users/Admin/Downloads/98207-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-218798-1-10-20170602.pdf)

[%D1%82%D1%82%D1%96-218798-1-10-20170602.pdf](file:///C:/Users/Admin/Downloads/98207-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-218798-1-10-20170602.pdf)

37. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 - VI URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

38. Проблеми рентабельності сільськогосподарського виробництва в Україні // Science Horizon: науковий журнал. – 2023. – Том 26, №5. URL: <https://sciencehorizon.com.ua/uk/journals/tom-26-5-2023/problemi-rentabelnosti-silskogospodarskogo-virobnitstva-v-ukrayini>.

39. Рябенко Г. М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства / Г.М. Рябенко // всеукраїнський науково-виробничий журнал: інноваційна економіка. – 2012. – № 7. URL:

http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2012_7/105.pdf

40. Ткаченко Т. П. Організаційно-економічний механізм забезпечення прибутковості підприємства / Т. П. Ткаченко // Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». - 2014. - № 11. - С. 192-197

41. Управління фінансами суб'єктів господарювання в умовах глобальної трансформації : монографія / За ред. І. С. Гуцала. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 484 с

42. Х. Я. Яремик МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА //Українська академія друкарства. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/11_2015/34.pdf

43. Шнипко О.В. Нагромадження основного капіталу як фактор конкурентоспроможності економіки. Економіка України.2005. № 7. С. 23–35.